

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)

12. januar 2023*

»Appel – konkurrence – karteller – sektoren for rentederivater i euro – afgørelse, hvorved der fastslås en overtrædelse af artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 – manipulation af Euribor-interbankreferencerenterne – udveksling af fortrolige oplysninger – konkurrencebegrænsende formål – kvalificering – hensyntagen til de konkurrencefremmende virkninger samlet og vedvarende overtrædelse – »hybridprocedure«, der successivt har ført til vedtagelsen af en forligsafgørelse og en afgørelse efter en almindelig procedure – Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder – artikel 41 – ret til god forvaltning – artikel 48 – uskyldsformodning«

I sag C-883/19 P,

angående en appel i henhold til artikel 56 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 3. december 2019,

HSBC Holdings plc, London (Det Forenede Kongerige),

HSBC Bank plc, London,

HSBC Continental Europe, tidligere HSBC France, Paris (Frankrig),

ved advokat C. Angeli, K. Bacon, KC, barrister D. Bailey, M. Demetriou, KC, advokat M. Giner og solicitor M. Simpson,

appellanter,

støttet af:

Crédit agricole SA,

Crédit agricole Corporate and Investment Bank,

Montrouge (Frankrig), ved advokats J. Jourdan, J.-J. Lemonnier, A. Sieffert-Xuriguera og J.-P. Tran Thiet,

JPMorgan Chase & Co., New York (De Forenede Stater),

JPMorgan Chase Bank, National Association, Columbus, Ohio (De Forenede Stater),

* Processprog: engelsk.

ved solicitors D. Das, N. English, N. French, N. Frey, barrister D. Heaton, solicitors A. Holroyd og D. Hunt, M. Lester, KC, solicitor A. Ojukwu, barrister D. Piccinin, solicitor L. Ream, D. Rose, KC, og solicitor B. Tormey,

intervenienter i appelsagen,

den anden part i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved P. Berghe, M. Farley og F. van Schaik, som befuldmægtigede,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, K. Jürimäe (refererende dommer), og dommerne M. Safjan, N. Piçarra, N. Jääskinen og M. Gavalec,

generaladvokat: N. Emiliou

justitssekretær: M. Longar, fuldmægtig,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 26. januar 2022,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 12. maj 2022,

afsagt følgende

Dom

- 1 HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc og HSBC Continental Europe, tidligere HSBC France (herefter under ét »HSBC-selskaberne«), har med deres appelskrift nedlagt påstand om delvis ophævelse af Den Europæiske Unions Rets dom af 24. september 2019, HSBC Holdings m.fl. mod Kommissionen (T-105/17, herefter »den appellerede dom«, EU:T:2019:675), hvorved Retten annullerede artikel 2, litra b), i Kommissionens afgørelse C(2016) 8530 final af 7. december 2016 om en procedure i henhold til artikel 101 TEUF og artikel 53 i EØS-aftalen (sag AT.39914 – Rentederivater i euro) (herefter »den omtvistede afgørelse«), og i øvrigt frifandt Kommissionen i HSBC-selskabernes søgsmål.

Tvistens baggrund

- 2 Retten har i den appellerede doms præmis 1-29 redegjort for de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for tvisten. Med henblik på den foreliggende appelsag kan de sammenfattes som følger.
- 3 Europa-Kommissionen fastslog ved den omtvistede afgørelse, at HSBC-selskaberne havde tilsidesat artikel 101 TEUF og artikel 53 i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde af 2. maj 1992 (EFT 1994, L 1, s. 3, herefter »EØS-aftalen«) ved fra den

12. februar til den 27. marts 2007 at deltage i en samlet og vedvarende overtrædelse med det formål at fordreje de normale prissætningsmekanismer på markedet for rentederivater i euro (*Euro Interest Rate Derivatives* (EIRD)), der er knyttet til »*Euro Interbank Offered Rate*« (Euribor) og/eller »*Euro Over-Night Index Average*« (EONIA), og pålagde dem in solidum en bøde på 33 606 000 EUR.

- 4 HSBC-koncernen (herefter »HSBC«) er en bankkoncern, der bl.a. beskæftiger sig med investering, finansiering og markeder. HSBC Holdings, der er det øverste moderselskab for HSBC, er moderselskab for HSBC France, nu HSBC Continental Europe, som selv er moderselskab for HSBC Bank. HSBC France og HSBC Bank stod for handelen med eurorentederivater. HSBC France var ansvarlig for indberetning af rentesatser til Euribor-panelet.
- 5 Den 14. juni 2011 indgav bankkoncernen Barclays (bestående af Barclays plc, Barclays Bank plc, Barclays Directors Ltd, Barclays Group Holding Ltd, Barclays Capital Services Ltd og Barclays Services Jersey Ltd) (herefter »Barclays«) en ansøgning til Kommissionen om registrering i henhold til Kommissionens meddelelse om bødefritagelse eller bødenedsættelse i kartelsager (EUT 2006, C 298, s. 17), hvori den underrettede Kommissionen om eksistensen af et kartel i sektoren for eurorentederivater og udtrykte ønske om at samarbejde med denne institution. Den 14. oktober 2011 blev Barclays indrømmet betinget bødefritagelse.
- 6 Fra den 18. til den 21. oktober 2011 aflagde Kommissionen kontrolbesøg hos en række finansielle institutioner i London (Det Forenede Kongerige) og i Paris (Frankrig), heriblandt HSBC-selskaberne.
- 7 Den 5. marts og den 29. oktober 2013 indledte Kommissionen i medfør af artikel 11, stk. 6, i Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i [...] artikel 81 [EF] og 82 [EF] (EFT 2003, L 1, s. 1) en overtrædelsesprocedure over for HSBC-selskaberne, Barclays, Crédit agricole SA og Crédit agricole Corporate and Investment Bank (herefter under ét »Crédit agricole-selskaberne«), Deutsche Bank AG, Deutsche Bank Services (Jersey) Ltd og DB Group Services (UK) Ltd (herefter under ét »Deutsche Bank«), JP Morgan Chase & Co., JP Morgan Chase Bank National Association og JP Morgan Services LLP (herefter under ét »JP Morgan Chase-selskaberne«), Royal Bank of Scotland plc og Royal Bank of Scotland Group plc (herefter under ét »RBS«) og Société générale.
- 8 Barclays, Deutsche Bank, Société générale og RBS ønskede at deltage i en forligsprocedure i medfør af artikel 10a i Kommissionens forordning (EF) nr. 773/2004 af 7. april 2004 om Kommissionens gennemførelse af procedurer i henhold til [...] artikel [101 TEUF] og [102 TEUF] (EUT 2004, L 123, s. 18). HSBC-selskaberne, Crédit agricole-selskaberne og JP Morgan Chase-selskaberne besluttede ikke at deltage i denne forligsprocedure.
- 9 Den 4. december 2013 vedtog Kommissionen afgørelse C(2013) 8512 final om en procedure i henhold til artikel 101 [TEUF] og artikel 53 i EØS-aftalen (sag AT.39914 – Rentederivater i euro (Forlig)) (herefter »forligsafgørelsen«), som var rettet til Barclays, Deutsche Bank, Société générale og RBS, og hvori den konkluderede, at disse virksomheder havde tilsidesat artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 ved at deltage i en samlet og vedvarende overtrædelse med det formål at fordreje de normale prissætningsmekanismer på markedet for eurorentederivater.

Den administrative procedure

- 10 Den 19. marts 2014 fremsendte Kommissionen en klagepunktsmeddelelse til HSBC-selskaberne, Crédit agricole-selskaberne og JP Morgan Chase-selskaberne.
- 11 HSBC-selskaberne fik mulighed for at se de tilgængelige dele af Kommissionens sagsakter på dvd, og deres repræsentanter fik desuden indsigt i sagsakterne i Kommissionens lokaler. De fik ligeledes indsigt i klagepunktsmeddelelsen til de parter, der havde indgået forlig, i svarene fra disse parter og i forligsafgørelsen.
- 12 Den 14. november 2014 fremsatte HSBC-selskaberne skriftlige bemærkninger til klagepunktsmeddelelsen, og de udtalte sig under den mundtlige høring, der fandt sted den 15.-17. juni 2015.
- 13 Den 6. april 2016 berigtigede Kommissionen forligsafgørelsen for så vidt angår fastsættelsen af den bøde, der blev pålagt Société générale. HSBC-selskaberne fik indsigt i denne berigtigelsesafgørelse og i den underliggende korrespondance og de berigtigede finansielle oplysninger, der var indberettet af Société générale.

Den omtvistede afgørelse

- 14 Den 7. december 2016 vedtog Kommissionen den omtvistede afgørelse. Denne afgørelses artikel 1, litra b), og artikel 2, litra b), er affattet således:

»Artikel 1

Følgende virksomheder har overtrådt artikel 101 [TEUF] og EØS-aftalens artikel 53 ved i de anførte tidsrum at have deltaget i en samlet og vedvarende overtrædelse vedrørende rentederivater i euro. Denne overtrædelse, der omfattede hele [Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS)], bestod i aftaler og/eller samordnet praksis, som havde til formål at fordeje de normale prissætningsmekanismer i sektoren for rentederivater i euro:

[...]

- b) [HSBC-selskaberne] fra den 12. februar 2007 til den 27. marts 2007 [...]

Artikel 2

Der pålægges følgende bøder for den i artikel 1 omhandlede overtrædelse:

[...]

- b) [HSBC-selskaberne], der hæfter solidarisk: 33 606 000 EUR.«

De omhandlede produkter

- 15 De pågældende overtrædelser vedrører eurorentederivater, dvs. rentederivater i euro indekseret til Euribor eller til Eonia.

- 16 Euribor er en samling referencerentesatser, som skal afspejle de omkostninger, der er forbundet med långivning mellem banker, og som anvendes hyppigt på de internationale kapitalmarkeder. Euribor defineres som et indeks over den rente, hvortil en førende bank i euroområdet tilbyder en anden førende bank i euroområdet indskud i euro. Euribor beregnes på grundlag af de gennemsnitlige priser, som på daglig basis tilbydes af et panel, der i den periode, der er omhandlet i den omtvistede afgørelse, bestod af 47 førende banker – heriblandt de banker, der er nævnt i den foreliggende doms præmis 7 – og som indberettes til Thomson Reuters, der fungerer som beregningsagent for Den Europæiske Banksammenslutning (EBF), mellem kl. 10.45 og kl. 11.00. Bankerne giver oplysninger for de 15 forskellige Euribor-rentesatser, hvor løbetiden varierer fra en uge til tolv måneder. Eonia opfylder den samme funktion som Euribor, men gælder for dag til dag-renter. Eonia beregnes af Den Europæiske Centralbank (ECB) på grundlag af de gennemsnitlige renter for usikrede (»unsecured«) interbankindskud for det samme panel af banker som det, der anvendes ved fastsættelsen af Euribor.
- 17 De mest almindelige eurorentederivater er fremtidige renteaftaler (»forward rate agreements«), renteswaps (»interest rate swaps«), renteoptioner (»interest rate options«) og rentefutures (»futures«).

Den adfærd, der foreholdes HSBC-selskaberne

- 18 I 113. betragtning til den omtvistede afgørelse beskrev Kommissionen den adfærd, der foreholdes de banker, som er nævnt i den foreliggende doms præmis 7 ovenfor, på følgende måde:

»Barclays, Deutsche Bank, [JP Morgan Chase-selskaberne], Société générale, [Crédit agricole-selskaberne], [HSBC-selskaberne] og RBS har deltaget i en række bilaterale kontakter i sektoren for eurorentederivater, som i det væsentlige bestod i følgende former for praksis mellem de forskellige parter:

- a) Ved forskellige lejligheder videregav og/eller modtog bestemte børsmæglere beskæftiget af forskellige parter oplysninger om præferencer for en uændret, lav eller høj fixing af bestemte Euribor-løbetider; disse præferencer afhang af deres handelspositioner/eksponeringer.
- b) Ved forskellige lejligheder udvekslede bestemte børsmæglere for forskellige parter offentligt ukendte/utilgængelige oplysninger om handelspositionerne eller intentionerne med hensyn til fremtidige Euribor-indberetninger vedrørende visse løbetider fra mindst én af deres respektive banker.
- c) Ved forskellige lejligheder undersøgte bestemte børsmæglere også muligheden for at afstemme deres handelspositioner i eurorentederivater på grundlag af sådanne oplysninger som beskrevet under litra a) eller b).
- d) Ved forskellige lejligheder undersøgte bestemte børsmæglere også muligheden for at afstemme mindst en af deres bankers fremtidige Euribor-indberetninger på grundlag af sådanne oplysninger som beskrevet under litra a) eller b).
- e) Ved forskellige lejligheder rettede mindst en af de børsmæglere, der deltog i sådanne drøftelser, henvendelse til den pågældende banks Euribor-indberettere eller meddelte, at en sådan henvendelse ville finde sted for at anmode om en indberetning til EBF's beregningsagent, der gik i en bestemt retning eller lå på et bestemt niveau.

- f) Ved forskellige lejligheder erklærede mindst en af de børsmæglere, der deltog i sådanne drøftelser, at han ville rapportere tilbage eller rapporterede om indberetterens svar før det tidspunkt, hvor de daglige Euribor-indberetninger skulle tilgå beregningsagenten, eller at vedkommende i de tilfælde, hvor børsmægleren allerede havde drøftet dette med indberetteren, videregav oplysninger modtaget fra indberetteren til børsmægleren for en anden part.
- g) Ved forskellige lejligheder gav mindst en børsmægler for en part en børshandler for en anden part andre detaljerede og følsomme oplysninger om vedkommendes banks handel eller prissætning i relation til eurorentederivater.«
- 19 I 114. betragtning til den omtvistede afgørelse tilføjede Kommissionen, at »[v]ed forskellige lejligheder drøftede bestemte børsmæglere beskæftiget af forskellige parter desuden resultatet af Euribor-rentefastsættelsen, herunder specifikke bankers indberetninger, efter fastsættelsen og offentliggørelsen af dagens Euribor-rente«.
- 20 Kommissionen anførte, at disse former for adfærd udgjorde en samlet og vedvarende overtrædelse.
- 21 Til støtte for denne kvalificering fastslog Kommissionen for det første, at de nævnte former for adfærd forfulgte et fælles økonomisk mål om at mindske pengestrømmene i forbindelse med deltagernes betalinger for eurorentederivater eller at øge dem i forhold til, hvad de skulle modtage. Den anførte for det andet, at de forskellige former for adfærd dannede et fælles adfærdsmønster, eftersom det var en fast gruppe af personer, der var involveret i kartellet, parterne havde fulgt et meget ensartet mønster i deres konkurrencebegrænsende aktiviteter, og de forskellige drøftelser mellem parterne omhandlede emner, der var sammenfaldende eller overlappede hinanden, og derfor helt eller delvist havde det samme indhold. For det tredje anførte den, at de børsmæglere, der deltog i de konkurrencebegrænsende udvekslinger, var kvalificerede fagfolk, som havde eller burde have haft kendskab til det samlede kartels generelle omfang og væsentlige kendetegn.
- 22 Den anførte, at HSBC-selskaberne havde deltaget i denne samlede og vedvarende overtrædelse, og fremhævede, at de bilaterale udvekslinger med Barclays i sig selv udgjorde en overtrædelse af artikel 101, stk. 1, TEUF.
- 23 For så vidt angår denne deltagelses varighed fastsatte Kommissionen for HSBC-selskabernes vedkommende begyndelsesdatoen til den 12. februar 2007 og slutdatoen til den 27. marts 2007.

Beregning af bødens størrelse

– Bødens grundbeløb

- 24 Hvad for det første angår værdien af afsætningen i de banker, der havde deltaget i kartellet, giver eurorentederivater ikke anledning til nogen afsætning i almindelig forstand, og Kommissionen fastlagde derfor afsætningens værdi i form af en erstatningsværdi. Henset til omstændighederne i den foreliggende sag anførte Kommissionen desuden, at det var hensigtsmæssigt ikke at tage hensyn til en årsbaseret erstatningsværdi, men at basere sig på en erstatningsværdi svarende til,

hvor mange måneder bankerne havde deltaget i overtrædelsen. Den påpegede, at den ikke var forpligtet til at anvende en matematisk formel, og at den kunne foretage et skøn, når den fastsatte størrelsen af den enkelte bøde.

- 25 Kommissionen fandt det hensigtsmæssigt at beregne erstatningsværdien på grundlag af den kontante indtjening fra de pengestrømme, som hver enkelt bank modtog fra sin portefølje af eurorentederivater, der var knyttet til hver Euribor- og/eller Eonia-løbetid og indgået med modparter i EØS, hvorefter denne indtjening blev justeret med en ensartet reduktionsfaktor på 98,849%.
- 26 Kommissionen fastlagde som følge heraf værdien af HSBC-selskabernes afsætning til 192 081 799 EUR.
- 27 Hvad for det andet angår overtrædelsens grovhed anvendte Kommissionen en faktor på 15%, for så vidt som overtrædelsen vedrørte samordning af priser og aftaler om prisfastsættelse. Den tilføjede en faktor på 3% for overtrædelsens grovhed med henvisning til, at kartellet havde omfattet hele EØS og havde omhandlet relevante renter for alle eurorentederivater, og at disse renter, der var knyttet til euro, havde grundlæggende betydning for harmoniseringen af de finansielle vilkår på det indre marked og for medlemsstaternes bankvirksomhed.
- 28 Hvad for det tredje angår overtrædelsens varighed fremhævede Kommissionen, at den havde taget hensyn til, hvor længe de enkelte deltagere havde været med i kartellet på »nedrundet månedlig og pro rata-basis«, hvilket medførte, at der blev anvendt en multiplikationskoefficient på 0,08% i forhold til HSBC-selskaberne.
- 29 For det fjerde tillagde Kommissionen et supplerende beløb svarende til 18% af afsætningens værdi i form af et »tillægsbeløb«, for så vidt som overtrædelsen indebar en horisontal prisfastsættelse, med henblik på at afskrække virksomheder fra at deltage i en sådan praksis, uafhængigt af overtrædelsens varighed.
- 30 Kommissionen fastsatte som følge heraf grundbeløbet for den bøde, som HSBC-selskaberne blev pålagt, til 37 340 000 EUR.

– *Det endelige bødebeløb*

- 31 Kommissionen lagde til grund, at HSBC-selskaberne havde spillet en mere marginal eller ubetydelig rolle i forbindelse med overtrædelsen, som ikke kunne sammenlignes med hovedaktørernes rolle, og indrømmede HSBC-selskaberne en nedsættelse på 10% af bødens grundbeløb. I den omtvistede afgørelses artikel 2, litra b), pålagde Kommissionen derfor disse selskaber en endelig bøde på 33 606 000 EUR.

Søgsmålet for Retten og den appellerede dom

- 32 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 17. februar 2017 anlagde HSBC-selskaberne sag med påstand om delvis annullation af den omtvistede afgørelse.
- 33 HSBC-selskaberne nedlagde i forbindelse med deres søgsmål både påstand om annullation af den omtvistede afgørelses artikel 1 og artikel 2, litra b), og, subsidiært, påstand om ændring af størrelsen af den bøde, der var blevet pålagt ved denne afgørelses artikel 2, litra b).

- 34 I første række fremsatte HSBC-selskaberne til støtte for deres påstande om annullation af den omtvistede afgørelses artikel 1 og subsidiært den nævnte afgørelses artikel 1, litra b), fem anbringender.
- 35 Disse anbringender vedrørte henholdsvis:
- Kommissionens kvalificering af en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål (første anbringende)
  - Kommissionens kvalificering af en samlet og vedvarende overtrædelse (det andet, det tredje og det fjerde anbringende), navnlig Kommissionens konklusion om, at de hemmelige aftaler, der blev indgået af HSBC-selskaberne og de øvrige parter, indgik i en samlet plan, som forfulgte et fælles mål (det andet anbringende), HSBC-selskabernes hensigt om at bidrage til dette mål (det tredje anbringende) og disse selskabers kendskab til den adfærd, som de øvrige deltagere i overtrædelserne udviste (det fjerde anbringende)
  - en tilsidesættelse af uskyldsformodningen og af retten til god forvaltning samt af HSBC-selskabernes ret til forsvar derved, at den omtvistede afgørelse blev vedtaget efter en forligsafgørelse, hvori Kommissionen allerede havde taget stilling til disse selskabers deltagelse i den omhandlede overtrædelse (femte anbringende).
- 36 Ved den appellerede dom forkastede Retten alle disse anbringender.
- 37 Hvad angår det første anbringende om kvalificeringen af en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF forkastede Retten dette anbringendes første led om, at manipulationen af Euribor den 19. marts 2007 ikke kunne kvalificeres som havende et sådant formål. I denne forbindelse fastslog Retten i den appellerede doms præmis 93 og 94, at Kommissionen ikke havde begået nogen retlig fejl eller anlagt et urigtigt skøn ved at påpege, at alle de former for adfærd, der var beskrevet i 392. betragtning til den omtvistede afgørelse, herunder den manipulation, der skete den 19. marts 2007, begrænsede konkurrencen ved at skabe en informationsasymmetri mellem markedsaktørerne, eftersom deltagerne i overtrædelserne både var bedre i stand til på forhånd og med en vis sikkerhed at kende det niveau, hvorpå Euribor blev eller forventedes at blive fastsat af de konkurrenter, som de havde hemmelige aftaler med, og vidste, om Euribor lå på et kunstigt niveau eller ej på en bestemt dato.
- 38 Hvad angår det første anbringendes andet led om kvalificeringen af de øvrige former for adfærd, som HSBC-selskaberne blev foreholdt, som en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål, undersøgte Retten i første omgang, om denne kvalificering var velbegrundet i forhold til udvekslinger af medianpriser, og fastslog, at Kommissionen ikke havde begået nogen fejl ved at bemærke, at disse udvekslinger, der indgik i drøftelserne den 14. og den 16. februar 2007, havde et konkurrencebegrænsende formål. I anden omgang undersøgte Retten klagepunktet om, at det var ubegrundet at kvalificere udvekslingerne om handelspositioner som havende et konkurrencebegrænsende formål. Retten fastslog i det væsentlige, at langt størstedelen af de drøftelser om handelspositioner, som HSBC-selskabernes børsrådgivere havde deltaget i – dvs. dem, der fandt sted den 12., 13. og 28. februar og den 19. marts 2007 – var forbundet med den manipulation af Euribor, der skete den 19. marts 2007, således at Kommissionen med rette havde kvalificeret disse drøftelser som havende et konkurrencebegrænsende formål. Retten fandt derimod, at de drøftelser, der fandt sted den 9. og den 14. marts 2007, hverken enkeltvis eller samlet set kunne anses for at have et konkurrencebegrænsende formål som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF, for så vidt som disse drøftelser for det første ikke havde fundet sted med

henblik på den manipulation af Euribor, der skete den 19. marts 2007, og for det andet ikke havde formindsket eller fjernet usikkerheden på markedet på en sådan måde, at Kommissionen kunne konkludere, at de påvirkede de normale prissætningsmekanismer i sektoren for eurorentederivater, uden at skulle undersøge deres virkninger.

- 39) Hvad angår det andet, det tredje og det fjerde anbringende vedrørende Kommissionens kvalificering som en samlet og vedvarende overtrædelse forkastede Retten indledningsvis det andet anbringende om, at der ikke forelå en »samlet plan« med et fælles mål. Dernæst undersøgte den det fjerde anbringende om, at HSBC-selskaberne ikke havde kendskab til de øvrige deltagers ulovlige adfærd. Retten sondrede i denne forbindelse mellem på den ene side den manipulation, der skete den 19. marts 2007, og dens eventuelle gentagelse og på den anden side de andre former for adfærd, som Kommissionen henregnede til den samlede og vedvarende overtrædelse. Den konkluderede i den appellerede doms præmis 273, at det kun kunne fastslås, at HSBC-selskaberne havde deltaget i en samlet og vedvarende overtrædelse med hensyn til dels deres egen adfærd i forbindelse med denne overtrædelse, dels de øvrige bankers adfærd i forbindelse med den manipulation, der skete den 19. marts 2007, og dens eventuelle gentagelse. Endelig forkastede Retten det tredje anbringende angående HSBC-selskabernes hensigt om at deltage i den samlede og vedvarende overtrædelse, eftersom hensigten om at deltage i en samlet og vedvarende overtrædelse med hensyn til den manipulation, der skete den 19. marts 2007, og dens gentagelse klart fremgik af de beviser, som Kommissionen havde fremlagt.
- 40) Hvad angår det femte anbringende om en retlig fejl og en tilsidesættelse af væsentlige formforskrifter under hensyn til procedures forløb forkastede Retten i den appellerede doms præmis 283-293 dette anbringende som uvirksomt.
- 41) I anden række fremsatte HSBC-selskaberne et anbringende med henblik på at anfægte lovligheden af den omtvistede afgørelses artikel 2, litra b), hvorved Kommissionen havde pålagt dem en bøde som følge af deres deltagelse i den samlede og vedvarende overtrædelse. Retten fandt, at dette anbringende kunne opdeles i fire led, eftersom disse selskaber anfægtede for det første anvendelsen af den diskonterede kontante indtjening med henblik på at fastlægge afsætnings værdi, for det andet den anvendte faktor for overtrædelsens grovhed, for det tredje det anvendte ekstrabeløb og for det fjerde vurderingen af de formildende omstændigheder. HSBC-selskaberne nedlagde påstand om principalt, at den omtvistede afgørelses artikel 2, litra b), blev annulleret, og subsidiært, at størrelsen af den bøde, som de var blevet pålagt, blev nedsat.
- 42) I forbindelse med dette anbringendes første led foreholdt HSBC-selskaberne Kommissionen, at den havde baseret afsætnings værdi på den kontante indtjening fra eurorentederivater, som disse selskaber havde modtaget i overtrædelsesperioden, hvorefter denne indtjening var blevet justeret med en faktor på 98,849%. Retten fandt, at dette led kunne opdeles i tre klagepunkter vedrørende for det første, at det var forkert at anvende den diskonterede kontante indtjening, for det andet, at det var fejlagtigt at tage hensyn til den kontante indtjening fra aftaler, der var indgået, før HSBC-selskaberne blev involveret i overtrædelsen, og for det tredje, at den af Kommissionen anvendte reduktionsfaktor på 98,849% var utilstrækkeligt begrundet.
- 43) Retten forkastede dette leds første og andet klagepunkt. Derimod tiltrådte Retten det samme leds tredje klagepunkt om, at den af Kommissionen anvendte reduktionsfaktor på 98,849% var utilstrækkeligt begrundet, og annullerede følgelig den omtvistede afgørelses artikel 2, litra b), og frifandt i øvrigt Kommissionen.

Retsforhandlingerne for Domstolen og parternes påstande

- 44 HSBC-selskaberne har med deres appelskrift nedlagt følgende påstande:
- Punkt 2 i den appellerede doms konklusion ophæves.
  - Den omtvistede afgørelses artikel 1, litra b), annulleres, og subsidiært annulleres denne artikel 1, litra b), for så vidt som der heri henvises til HSBC-selskabernes deltagelse i en samlet og vedvarende overtrædelse efter den 19. marts 2007.
  - Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne i forbindelse med sagerne for Retten og for Domstolen.
- 45 Kommissionen har nedlagt påstand om, at appellen forkastes, og at HSBC-selskaberne tilpligtes at betale samtlige sagsomkostninger.
- 46 Ved kendelser afsagt af Domstolens præsident den 16. juli 2020, HSBC Holdings m.fl. mod Kommissionen (C-883/19 P, EU:C:2020:561) og HSBC Holdings m.fl. mod Kommissionen (C-883/19 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2020:601), blev begæringerne fra Crédit agricole-selskaberne og JP Morgan Chase-selskaberne om tilladelse til at intervenere til støtte for HSBC-selskabernes påstande taget til følge.
- 47 Ved kendelse afsagt af formanden for Domstolens Tredje Afdeling den 12. august 2022 blev JP Morgan Services LLP, under afvikling, slettet som intervenient i sagen. Fra denne dato skal »JP Morgan Chase-selskaberne« forstås således, at de udelukkende betegner JP Morgan Chase & Co. og JP Morgan Chase Bank, National Association.

Om anmodningen om genåbning af retsforhandlingernes mundtlige del

- 48 Efter generaladvokatens fremsættelse af forslag til afgørelse har HSBC-selskaberne ved skrivelse af 8. juli 2022 anmodet om genåbning af retsforhandlingernes mundtlige del. Til støtte for deres anmodning har disse selskaber gjort gældende, at dette forslag til afgørelse indeholder en række faktuelle fejl eller vedrører visse aspekter af den foreliggende sag, der skal drøftes, for at Domstolen kan træffe endelig afgørelse i denne sag.
- 49 Det skal bemærkes, at Domstolen ifølge Domstolens procesreglements artikel 83 efter at have hørt generaladvokaten til enhver tid ved kendelse kan bestemme, at retsforhandlingernes mundtlige del skal genåbnes, navnlig hvis den finder, at sagen er utilstrækkeligt oplyst, eller såfremt en part, efter at denne del af retsforhandlingerne er afsluttet, er fremkommet med nye oplysninger vedrørende sagens faktiske omstændigheder, som er af afgørende betydning for Domstolens afgørelse, eller såfremt sagen bør afgøres på grundlag af et argument, som ikke har været drøftet af parterne eller de berørte, som er omfattet af artikel 23 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol.
- 50 I det foreliggende tilfælde finder Domstolen imidlertid, at den er i besiddelse af alle de oplysninger, der er nødvendige for at træffe afgørelse, og at disse oplysninger har været genstand for drøftelse mellem parterne.

- 51 Hvad angår HSBC-selskabernes argument om, at generaladvokatens forslag til afgørelse indeholder en række faktuelle fejl, bemærkes, at statutten for Den Europæiske Unions Domstol og Domstolens procesreglement ikke giver mulighed for, at parterne kan afgive indlæg som svar på generaladvokatens forslag til afgørelse (dom af 8.3.2017, Viasat Broadcasting UK mod Kommissionen, C-660/15 P, EU:C:2017:178, præmis 13 og den deri nævnte retspraksis).
- 52 Det fremgår endvidere af artikel 252, stk. 2, TEUF, at generaladvokaten har til opgave fuldstændig upartisk og uafhængigt offentligt at fremsætte begrundede forslag til afgørelse af de sager, der kræver generaladvokatens deltagelse, idet Domstolen hverken er bundet af dette forslag til afgørelse eller af dets begrundelse. En parts uenighed med generaladvokatens forslag til afgørelse kan derfor, uanset hvilke spørgsmål der undersøges heri, ikke i sig selv udgøre et forhold, som kan begrunde genåbning af den mundtlige forhandling (dom af 8.3.2017, Viasat Broadcasting UK mod Kommissionen, C-660/15 P, EU:C:2017:178, præmis 14 og den deri nævnte retspraksis).
- 53 Henset til ovenstående betragtninger finder Domstolen, efter at have hørt generaladvokaten, at det er ufornuddent at anordne en genåbning af retsforhandlingernes mundtlige del.

Om appellen

- 54 Til støtte for deres appel har HSBC-selskaberne, støttet af intervenienterne, fremsat seks anbringender, der i det væsentlige omhandler for det første en retlig fejl for så vidt angår virkningerne af Kommissionens tilsidesættelse af uskyldsformodningen, princippet om god forvaltningsskik og princippet om overholdelse af retten til forsvar, for det andet en retlig fejl ved kvalificeringen af genstanden for den manipulation, der skete den 19. marts 2007, som en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF, for det tredje en retlig fejl derved, at Retten betragtede de to drøftelser om medianpriserne af 14. og 16. februar 2007 som overtrædelser med konkurrencebegrænsende formål, for det fjerde en urigtig gengivelse af bevismaterialet derved, at Retten analyserede de to drøftelser af 14. og 16. februar 2007 som overtrædelser med konkurrencebegrænsende formål uden at have undersøgt genstanden for disse drøftelser, for det femte en række retlige fejl ved bedømmelsen af, at de forskellige former for adfærd, som Kommissionen havde identificeret, forfulgte et fælles mål, og for det sjette en retlig fejl ved bedømmelsen af, at HSBC-selskaberne havde deltaget i en samlet og vedvarende overtrædelse omfattende former for adfærd, som ikke i den omtvistede afgørelse blev kvalificeret som retsstridige.

Det første anbringende

Parternes argumentation

- 55 HSBC-selskaberne har, støttet af intervenienterne, gjort gældende, at Retten i den appellerede doms præmis 287-292 begik en retlig fejl i forbindelse med vurderingen af deres femte annulationsanbringende, der i det væsentlige vedrørte den omstændighed, at forligsafgørelsen blev vedtaget i strid med uskyldsformodningen, deres ret til god forvaltning og deres ret til forsvar, navnlig deres ret til at blive hørt.

- 56 HSBC-selskaberne har forklaret, at den trinvis procedure, som Kommissionen fulgte, uden nogen tvivl førte til en forhåndsformodning om deres ansvar og således uopretteligt tilsidesatte deres ret til at blive hørt. Retten burde derfor have annulleret den omtvistede afgørelses artikel 1, litra b).
- 57 Retten anvendte imidlertid et fejlagtigt kriterium ved i den appellerede doms præmis 289 at fastslå, at de proceduremæssige uregelmæssigheder, som HSBC-selskaberne havde påberåbt sig, kun kunne medføre annulation af den omtvistede afgørelse, hvis det blev godtgjort, at denne afgørelse ville have fået et andet indhold, hvis disse uregelmæssigheder ikke havde foreligget.
- 58 I overensstemmelse med den retspraksis, der følger af dom af 16. januar 2019, Kommissionen mod United Parcel Service (C-265/17 P, EU:C:2019:23, præmis 56), burde Retten nemlig have efterprøvet, om Kommissionens manglende objektive upartiskhed indebar, at HSBC-selskaberne havde fortabt en – selv begrænset – mulighed for bedre at sikre deres forsvar. Dette samme kriterium burde have været anvendt til at undersøge, om uskyldsformodningen og retten til god forvaltning, der er fastsat i artikel 41, stk. 1, artikel 47, stk. 1, og artikel 48 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), var blevet overholdt.
- 59 Endvidere kræver en virksomheds ret til at få sine sager behandlet upartisk, at Kommissionen omhyggeligt og upartisk undersøger alle sagens omstændigheder. Hvis Retten havde anvendt det nævnte kriterium korrekt i den foreliggende sag, ville den heraf have udledt, at Kommissionens manglende objektive upartiskhed under den administrative procedure havde haft afgørende indflydelse på den omtvistede afgørelse. Retten begik således en retlig fejl i den appellerede doms præmis 289 og 292.
- 60 I modsætning til, hvad der fremgår af den appellerede doms præmis 291, finder det kriterium, der er anvendt i denne doms præmis 289, desuden ingen støtte i den retspraksis, der følger af dom af 16. december 1975, Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen (40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 og 114/73, herefter »Suiker Unie-dommen«, EU:C:1975:174).
- 61 Subsidiært er HSBC-selskaberne af den opfattelse, at selv hvis det antages, at Retten anvendte det korrekte kriterium på den foreliggende sag, ville den omtvistede afgørelse have fået et andet indhold uden de angivelige proceduremæssige uregelmæssigheder. Dette fremgår af den appellerede doms præmis 165-195 og 263-274, hvori Retten fastslog, at Kommissionen havde begået en række materielle fejl i den omtvistede afgørelse. Disse fejl burde have foranlediget Retten til at annullere denne afgørelses artikel 1, litra b).
- 62 Kommissionen har gjort gældende, at dette appelanbringende skal forkastes som ugrundet.
- 63 I første række anvendte Retten princippet om objektiv upartiskhed korrekt, da den forkastede HSBC-selskabernes femte annulationsanbringende som uvirksomt.
- 64 Retten konkluderede i den appellerede doms præmis 287 med rette, at spørgsmålet om, hvorvidt Kommissionens eventuelle manglende objektive upartiskhed og en eventuel tilsidesættelse af uskyldsformodningen i forhold til HSBC-selskaberne på grund af de offentlige erklæringer fra den daværende kommissær med ansvar for konkurrencepolitikken, eller på grund af vedtagelsen af forligsafgørelsen, kunne have haft en indvirkning på den omtvistede afgørelses lovlighed, »hør[te] [...] sammen med spørgsmålet om, hvorvidt konstateringerne i den nævnte afgørelse underbygge[de]s tilstrækkeligt af det bevismateriale, som Kommissionen ha[vde] fremlagt«.

- 65 Som Retten korrekt fastslog i denne doms præmis 289, kunne en uregelmæssighed vedrørende den objektive upartiskhed følgelig kun medføre en annullation af afgørelsen, »hvis det [blev bevist], at denne afgørelse ville have fået et andet indhold uden denne uregelmæssighed«.
- 66 Indledningsvis er disse konklusioner i overensstemmelse med de principper, der følger af Suiker Unie-dommens præmis 90 og 91, og der er ingen grund til at fravige disse principper. Det er således kun indholdet af de offentlige erklæringer fra den daværende kommissær med ansvar for konkurrencepolitikken, der tæller, og ikke deres form. Følgelig er den omstændighed, at disse erklæringer blev fremsat af denne kommissær eller i forbindelse med forligsafgørelsen, ikke relevant.
- 67 Dernæst og i modsætning til det af HSBC-selskaberne anførte er dom af 16. januar 2019, Kommissionen mod United Parcel Service (C-265/17 P, EU:C:2019:23), ikke relevant i det foreliggende tilfælde. HSBC-selskaberne har sammenblandet tilsidesættelsen af den objektive upartiskhed med tilstedeværelsen af en særskilt ret for virksomhederne til at blive hørt forud for vedtagelsen af en endelig afgørelse, der berører dem. I det foreliggende tilfælde blev HSBC-selskabernes ret til forsvar overholdt fuldt ud, for så vidt som det ikke er bestridt, at Kommissionen tilsendte dem en klagepunktsmeddelelse, at de fik fuld aktindsigt, og at de var i stand til at tilkendegive deres synspunkter forud for vedtagelsen af den omtvistede afgørelse.
- 68 Endelig og i modsætning til, hvad HSBC-selskaberne har gjort gældende, er spørgsmålet om, hvorvidt den omtvistede afgørelse ville have været anderledes, hvis forligsafgørelsen ikke havde foreligget, et faktuel spørgsmål, som ikke er relevant for vurderingen af, om Retten anvendte det korrekte retlige kriterium med henblik på at fastlægge konsekvenserne af en angivelig manglende objektiv upartiskhed. Konklusionen i den appellerede doms præmis 289 er således en faktuel konstatering, som ikke kan anfægtes under appellen, således at HSBC-selskabernes klagepunkter vedrørende denne konklusion skal afvises fra realitetsbehandling. Kommissionen er endvidere af den opfattelse, at den omtvistede afgørelse under alle omstændigheder ikke ville have været anderledes, hvis forligsafgørelsen ikke havde foreligget.
- 69 I anden række overholdt Kommissionen såvel sin forpligtelse til objektiv upartiskhed som uskyldsformodningen i forhold til HSBC-selskaberne, da den vedtog forligsafgørelsen forud for vedtagelsen af den omtvistede afgørelse.
- 70 For det første er en »hybridprocedure« ikke som sådan forbudt i henhold til princippet om uskyldsformodning, hvilket HSBC-selskaberne udtrykkeligt har accepteret i deres appelskrift. Denne konstatering bekræftes desuden af den gældende lovgivning og af Domstolens og Rettens relevante praksis. I øvrigt indeholdt forligsafgørelsen hverken nogen konstatering af ansvar eller noget bebyrdende forhold for HSBC-selskaberne.
- 71 For det andet skal henvisningerne til HSBC-selskaberne i forligsafgørelsen vurderes i lyset af de processuelle garantier, der blev givet på et senere trin i proceduren. Disse selskaber nød godt af alle de tilstrækkelige garantier, herunder uskyldsformodningen og en retfærdig rettergang, forud for vedtagelsen af den omtvistede afgørelse.

Domstolens bemærkninger

- 72 Med deres første anbringende har HSBC-selskaberne, støttet af intervenienterne, gjort gældende, at Retten i den appellerede doms præmis 287-292 begik en retlig fejl ved at forkaste deres anbringende om en tilsidesættelse af uskyldsformodningen, retten til god forvaltning og overholdelse af retten til forsvar som uvirksomt.
- 73 Navnlig har HSBC-selskaberne gjort gældende, at Retten anvendte et urigtigt retligt kriterium, da den bl.a. i den appellerede doms præmis 289 fastslog, at de påståede uregelmæssigheder – navnlig dem, der var forbundet med Kommissionens angivelige manglende objektive upartiskhed – kun kunne medføre en annullation af den omtvistede afgørelse, hvis det blev bevist, at denne afgørelse ville have fået et andet indhold, hvis disse uregelmæssigheder ikke havde foreligget.
- 74 Indledningsvis kan der ikke gives medhold i Kommissionens argumenter om, at visse af de argumenter, der er fremført til støtte for dette anbringende, skal afvises fra realitetsbehandling, fordi de tilsigter at anfægte Rettens faktuelle vurderinger. Det fremgår nemlig klart af formuleringen af dette anbringende og af alle de argumenter, der er fremført til støtte herfor, at HSBC-selskaberne tilsigter at anfægte det retlige kriterium, som Retten anvendte til at forkaste deres femte annullationsanbringende, hvilket udgør et retsspørgsmål.
- 75 Hvad angår dette femte annullationsanbringende skal det bemærkes, at HSBC-selskaberne med dette anbringende for Retten gjorde gældende, at den omtvistede afgørelse skulle annulleres, fordi Kommissionen havde vedtaget forligsafgørelsen i strid med dels uskyldsformodningen, dels retten til god forvaltning og retten til forsvar.
- 76 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at Kommissionen har pligt til under den administrative procedure at overholde de berørte virksomheders grundlæggende rettigheder. I denne forbindelse skal princippet om upartiskhed, som henhører under retten til en god forvaltning, adskilles fra uskyldsformodningen (jf. i denne retning dom af 18.3.2021, *Pometon mod Kommissionen*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, præmis 58 og 59).
- 77 Retten til god forvaltning, der er fastsat i chartrets artikel 41, bestemmer, at enhver navnlig har ret til at få sin sag behandlet uvildigt af Den Europæiske Unions institutioner. Dette krav om upartiskhed dækker dels den subjektive upartiskhed, hvilket vil sige, at ingen af den omhandlede institutions medlemmer med ansvar for sagen må give udtryk for partiskhed eller en personlig forudfattet mening, dels den objektive upartiskhed, hvilket vil sige, at institutionen skal sikre en tilstrækkelig garanti for, at enhver rimelig tvivl herom kan udelukkes (jf. i denne retning dom af 18.3.2021, *Pometon mod Kommissionen*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).
- 78 Med hensyn til uskyldsformodningen udgør denne et almindeligt EU-retligt princip, der er fastsat i chartrets artikel 48, stk. 1. Dette princip finder under hensyn til de pågældende overtrædelsers art samt til karakteren og graden af hårdhed af de hertil knyttede sanktioner anvendelse på sager vedrørende overtrædelser af konkurrencereglerne, der gælder for virksomhederne, og som vil kunne føre til, at der pålægges bøder eller tvangsbøder (jf. i denne retning dom af 18.3.2021, *Pometon mod Kommissionen*, C-440/19 P, EU:C:2021:214, præmis 59 og 60 og den deri nævnte retspraksis).

- 79 I henhold til chartrets artikel 48, sammenholdt med artikel 6, stk. 2 og 3, i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder, undertegnet den 4. november 1950 i Rom (herefter »EMRK«) – hvortil der i henhold til chartrets artikel 52, stk. 3, skal tages hensyn ved fortolkningen af denne artikel 48 – tilsidesættes uskyldsformodningen, hvis en retsafgørelse eller en officiel udtalelse vedrørende en tiltalt indeholder en klar udtalelse, der er udarbejdet uden en endelig straffedom, ifølge hvilken den pågældende har begået den omhandlede overtrædelse. I denne forbindelse fremhæves vigtigheden af de retslige myndigheders ordvalg og af de særlige omstændigheder, der lå til grund for denne formulering, og den omhandlede procedures art og sammenhæng (jf. i denne retning dom af 18.3.2021, Pometon mod Kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, præmis 61 og 62 og den deri nævnte retspraksis).
- 80 I komplekse straffesager, hvor tiltalen mod flere mistænkte ikke kan prøves samtidigt, kan den kompetente ret blive nødt til at henvise til tredjepersoners deltagelse, som måske senere pådømmes særskilt, for at fastslå, om de tiltalte er skyldige. Den pågældende ret skal, hvis de faktiske omstændigheder vedrørende tredjepersoners deltagelse skal indføres, imidlertid undgå at nævne flere oplysninger, end hvad der er nødvendigt for at vurdere, om de personer, der er tiltalt i den sag, der er indbragt for den, ifalder retligt ansvar. Retsafgørelsens begrundelser skal endvidere være formuleret således, at de omhandlede tredjepersoners potentielle skyld ikke foregribes, fordi det kan bringe den retfærdige bedømmelse af de anklager, der er rejst i forbindelse med en separat sag mod de medtiltalte, i fare (dom af 18.3.2021, Pometon mod Kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, præmis 63 og den deri nævnte retspraksis).
- 81 I det foreliggende tilfælde henviste Retten i den appellerede doms præmis 283-286 i det væsentlige til princippet om uskyldsformodning og retten til god forvaltning i overensstemmelse med den retspraksis, der er gengivet i den foreliggende doms præmis 77 og 78.
- 82 I den appellerede doms præmis 287 fastslog Retten, at spørgsmålet om, hvorvidt en eventuel manglende objektiv upartiskhed fra Kommissionens side, som kunne skyldes en tilsidesættelse af uskyldsformodningen i forhold til HSBC-selskaberne i forbindelse med forligsafgørelsens vedtagelse, kunne have haft betydning for den omtvistede afgørelses lovlighed, hørte sammen med spørgsmålet om, hvorvidt konstateringerne i denne sidstnævnte afgørelse var tilstrækkeligt underbygget af det bevismateriale, som Kommissionen havde fremlagt.
- 83 I denne forbindelse fastslog Retten i denne doms præmis 289 og 291, idet den bl.a. henviste til Suiker Unie-dommen, at uregelmæssigheden vedrørende Kommissionens eventuelle manglende objektive upartiskhed kun kunne føre til en annulation af den omtvistede afgørelse, hvis det blev bevist, at denne afgørelse ville have fået et andet indhold uden denne uregelmæssighed.
- 84 I den nævnte doms præmis 289 udtalte Retten, at Kommissionen i det foreliggende tilfælde som led i den fulde prøvelse af de væsentlige grunde til denne afgørelse – med undtagelse af de i den appellerede doms præmis 288 nævnte forhold – i tilstrækkelig grad havde godtgjort, at HSBC-selskaberne deltog i den omhandlede overtrædelse. Følgelig konkluderede Retten, at der ingen grund var til at formode, at den omtvistede afgørelse ville have fået et andet indhold, hvis ikke forligsafgørelsen var blevet vedtaget forud for denne afgørelse, og Retten forkastede det anbringende, der er gengivet i den foreliggende doms præmis 75, som værende uvirksomt.
- 85 Et sådant ræsonnement er imidlertid behæftet med en dobbelt retlig fejl.

- 86 For det første så Retten bort fra den sontring, der er nævnt i den foreliggende doms præmis 76, og som skal anlægges mellem uskyldsformodningen og retten til en god forvaltning, idet den, som det fremgår af den appellerede doms præmis 287 ff., alene vurderede HSBC-selskabernes argumentation om en tilsidesættelse af uskyldsformodningen ud fra Kommissionens manglende objektive upartiskhed. Som det fremgår af den foreliggende doms præmis 77, udgør kravet om objektiv upartiskhed imidlertid kun et af aspekterne af retten til en god forvaltning.
- 87 For det andet begik Retten ligeledes en retlig fejl ved i det væsentlige at fastslå, at uregelmæssighederne vedrørende uskyldsformodningen i forbindelse med vedtagelsen af forligsafgørelsen kun kunne medføre en annulation af den omtvistede afgørelse, hvis det blev godtgjort, at den omtvistede afgørelse ville have fået et andet indhold uden disse uregelmæssigheder.
- 88 Uskyldsformodningen, fortolket i den retning, der er gengivet i den foreliggende doms præmis 79 og 80, gælder nemlig ligeledes, når Kommissionen vedrørende et og samme kartel vedtager to afgørelser efter hinanden med forskellige adressater efter to forskellige procedurer, nemlig på den ene side en afgørelse, som træffes efter en forligsprocedure, og som er rettet til de virksomheder, der har indgået forliget, og på den anden side en afgørelse, som træffes efter en almindelig procedure, og som er rettet til de øvrige virksomheder, der har deltaget i kartellet (jf. i denne retning dom af 18.3.2021, Pometon mod Kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, præmis 64).
- 89 I et sådant tilfælde, som kvalificeres som en »hybridprocedure«, og som fører til vedtagelsen af successive afgørelser, kan det nemlig være objektivt nødvendigt, at Kommissionen i den afgørelse, der afslutter forligsproceduren, behandler visse omstændigheder og adfærd vedrørende de deltagere i det angivelige kartel, som er genstand for den almindelige procedure. Det påhviler imidlertid Kommissionen i den afgørelse, der afslutter forligsproceduren, at sikre beskyttelsen af uskyldsformodningen for de virksomheder, som afviste at indgå forlig, og som er genstand for den almindelige procedure (jf. i denne retning dom af 18.3.2021, Pometon mod Kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, præmis 65).
- 90 For at føre tilsyn med, at Kommissionen overholder uskyldsformodningen, tilkommer det således Unionens retsinstanser at vurdere den afgørelse, der afslutter forligsproceduren, og dens begrundelse i sin helhed og i lyset af de særlige omstændigheder, hvorunder afgørelsen er blevet vedtaget. Udtrykkelige henvisninger i visse passager af denne afgørelse til uskylden for andre deltagere i det angivelige kartel ville nemlig være meningsløs, hvis andre passager i nævnte afgørelse kunne forstås som udtryk for en foregribelse af deres skyld (dom af 18.3.2021, Pometon mod Kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, præmis 66).
- 91 Det følger heraf, at eftersom HSBC-selskaberne for Retten påberåbte sig en tilsidesættelse af uskyldsformodningen som følge af vedtagelsen af forligsafgørelsen, kunne Retten ikke begrænse sig til at forkaste disse argumenter som uvirksomme med den begrundelse, at det ikke var godtgjort, at den omtvistede afgørelse ville have fået et andet indhold uden de påståede uregelmæssigheder.
- 92 Henset til det i den foreliggende doms præmis 90 anførte var Retten således forpligtet til at analysere den afgørelse, der afsluttede forligsproceduren, og dens begrundelse i sin helhed, og dette i lyset af de særlige omstændigheder, hvorunder afgørelsen var blevet vedtaget, med henblik på at efterprøve, om denne afgørelse, som HSBC-selskaberne gjorde gældende, kunne forstås som udtryk for en foregribelse af deres skyld.

- 93 Ved at fastslå, at uregelmæssighederne vedrørende uskyldsformodningen i forbindelse med vedtagelsen af forligsafgørelsen kun kunne medføre en annullation af den omtvistede afgørelse, hvis det blev godtgjort, at den omtvistede afgørelse ville have fået et andet indhold, hvis disse uregelmæssigheder ikke havde foreligget, anvendte Retten følgelig et urigtigt kriterium, som foranledigede den til ikke at undersøge, om vedtagelsen af forligsafgørelsen havde hindret overholdelsen af uskyldsformodningen i forbindelse med den procedure, der førte til vedtagelsen af den omtvistede afgørelse.
- 94 I den forbindelse kan Kommissionen ikke hævde, at den fremgangsmåde, Retten fulgte i den appellerede dom, var i overensstemmelse med den praksis fra Domstolen, der bl.a. følger af Suiker Unie-dommen.
- 95 Som generaladvokaten har anført i punkt 60-62 i forslaget til afgørelse, udgør en tilsidesættelse fra Kommissionens side af princippet om upartiskhed og uskyldsformodningen under den i den foreliggende sag omhandlede »hybridprocedure« en tilstrækkeligt grov tilsidesættelse, der kan bevirke, at hele den procedure, der førte til vedtagelsen af den omtvistede afgørelse, bliver mangelfuld. En sådan uregelmæssighed, der bevirker en tilsidesættelse af de berørte virksomheders grundlæggende rettigheder, som er sikret inden for rammerne af denne procedure, kan ikke sammenlignes med den type fejl, hvis grovhed kun kan have ringe indflydelse på den endelige afgørelse, såsom den, der var tale om i den sag, som gav anledning til Suiker Unie-dommen, og som i øvrigt ikke vedrørte en »hybridprocedure«.
- 96 Retten kunne således ikke uden at fratage uskyldsformodningen ethvert indhold unddrage sig forpligtelsen til at foretage en undersøgelse af forligsafgørelsen med henblik på at afgøre, om denne afgørelse var i overensstemmelse med dette princip, med den begrundelse, at det ikke var godtgjort, at den omtvistede afgørelse ville have fået et andet indhold, hvis forligsafgørelsen ikke havde foreligget.
- 97 Henset til de ovenstående betragtninger må det første appelanbringende tiltrædes.

Det andet anbringende

Parternes argumentation

- 98 HSBC-selskaberne har, støttet af intervenienterne, gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved at konkludere, at forsøget på manipulation af Euribor-løbetiden på tre måneder (Euribor-3M) den 19. marts 2007 var omfattet af definitionen på en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF.
- 99 Henset til Domstolens praksis fastslog Retten navnlig i den appellerede doms præmis 101 og 102 med urette, at den blotte mulighed for, at parterne i denne manipulation tilbød bedre betingelser end deres konkurrenter, var tilstrækkelig til at konkludere, at den nævnte manipulation var tilstrækkeligt skadelig for konkurrencen, hvilket gav anledning til en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål. Den informationsasymmetri, som Retten henviste til, kunne kun have begrænset eller fordrejet de normale konkurrencevilkår for eurorentederivaternes faste og/eller variable satser, hvis denne information gav børsræglernes mulighed for og vilje til at tilbyde mere konkurrencedygtige renter. Den teoretiske mulighed for at tilbyde mere konkurrencedygtige renter godtgør ikke, at den manipulation, der skete den 19. marts 2007, i sig selv var til skade for de normale konkurrencevilkår i sektoren for eurorentederivater.

- 100 Kommissionen undersøgte således hverken i klagepunktsmeddelelsen eller i den omtvistede afgørelse, om kendskabet til den manipulation, der skete den 19. marts 2007, havde tilskyndet børsrådgiverne til at tilbyde mere konkurrencedygtige renter end deres konkurrenter.
- 101 HSBC-selskaberne fremlagde et bevis herfor, nemlig HSBC-selskabernes sagkyndige rapport, som Kommissionen ikke har bestridt. Rettens konstatering i den appellerede doms præmis 101, hvorefter dette element kun indeholder generelle betragtninger, udgør en åbenbar fordrejning af dette bevis. Under alle omstændigheder rådede Retten ikke over noget bevis, der godtgjorde eller blot antydede, at de børsrådgivere, der var involveret i manipulationen af Euribor-3M-renten, var tilskyndet til at tilbyde mere konkurrencedygtige renter. Retten synes i den appellerede doms præmis 103 at antage, at det var tilstrækkeligt at konkludere, at det var i de deltagende børsrådgiveres interesse at ændre deres handelsposition i lyset af deres kendskab til denne manipulation. Børsrådgiverne blev dog tværtimod ikke tilskyndet til at justere deres priser for at afspejle den nævnte manipulation.
- 102 Retten begik derfor en retlig fejl i den appellerede doms præmis 111 ved at fastslå, at den manipulation, der skete den 19. marts 2007, havde et konkurrencebegrænsende formål.
- 103 Kommissionen finder, at dette anbringende er uvirksomt.

Domstolens bemærkninger

- 104 Indledningsvis skal Kommissionens argument om, at dette anbringende er uvirksomt, forkastes. Dette anbringende vedrører ganske vist i det væsentlige den appellerede doms præmis 101 og 102, hvori Retten forkastede visse af de argumenter, som HSBC-selskaberne havde fremført for at anfægte kvalificeringen af manipulationen af Euribor den 19. marts 2007 som havende et konkurrencebegrænsende formål. Dette anbringende vedrører imidlertid mere generelt spørgsmålet om, hvorvidt Retten efter sin vurdering i denne doms præmis 85 ff. med føje kunne fastslå, at denne manipulation var tilstrækkelig skadelig for konkurrencen, henset til den af HSBC-selskaberne anførte omstændighed, at de pågældende børsrådgivere ikke havde nogen interesse i at tilbyde mere konkurrencedygtige renter end deres konkurrenter.
- 105 Med det andet anbringende har HSBC-selskaberne således i det væsentlige gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved at tiltræde Kommissionens kvalificering af denne manipulation som en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål.
- 106 Der skal i denne henseende erindres om, at det væsentlige juridiske kriterium for at afgøre, om en aftale indebærer et »konkurrencebegrænsende formål«, ifølge Domstolens praksis bunder i den konstatering, at en sådan aftale i sig selv er tilstrækkelig skadelig for konkurrencen til, at det kan fastslås, at det ikke er nødvendigt at undersøge følgerne heraf (dom af 26.11.2015, Maxima Latvija, C-345/14, EU:C:2015:784, præmis 20, og af 2.4.2020, Budapest Bank m.fl., C-228/18, EU:C:2020:265, præmis 37).
- 107 For at vurdere, om en aftale mellem virksomheder eller en vedtagelse inden for en sammenslutning af virksomheder er tilstrækkelig skadelig for konkurrencen til at kunne anses for at udgøre en restriktion med et konkurrencebegrænsende formål som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF, er det nødvendigt at forholde sig til indholdet af bestemmelserne, til de formål, den tilsigter at opfylde, samt til den økonomiske og retlige sammenhæng, hvori den indgår. I forbindelse med vurderingen af den nævnte sammenhæng skal arten af de produkter eller

tjenesteydelser, der er tale om, samt hvorledes de pågældende markeder er opbygget og reelt fungerer, også tages i betragtning (dom af 2.4.2020, Budapest Bank m.fl., C-228/18, EU:C:2020:265, præmis 51 og den deri nævnte retspraksis).

- 108 I det foreliggende tilfælde fremgår det af Rettens konstateringer vedrørende de faktiske omstændigheder i den appellerede doms præmis 85-90, at manipulationen den 19. marts 2007 bestod i afgivelse af lave indberetninger til Euribor-3M med henblik på at sænke rentesatsen denne dag med det formål at opnå en økonomisk fortjeneste på en kategori af eurorentederivater, nemlig rentefutures (»futures«), der var indekseret til Euribor-3M. Ifølge disse konstateringer, som HSBC-selskaberne ikke har bestridt, bestod denne manipulation i gradvist at tage en meget omfattende »købereksponering«, dvs. for hvilken banken modtog den faste rente og betalte den variable rente, ved at sænke den variable rente på forfaldsdatoen ved hjælp af en samordnet indsats.
- 109 I den appellerede doms præmis 92 og 93 tog Retten i overensstemmelse med den retspraksis, der er nævnt i den foreliggende doms præmis 107, hensyn til de konstateringer, som Kommissionen havde foretaget i den omtvistede afgørelse vedrørende den måde, markedet for eurorentederivater fungerede på, og fastlæggelsen af pengestrømmene på dette marked. Den bemærkede således, at Euribor-renten, som manipulationen den 19. marts 2007 drejede sig om, direkte fastsatte de pengestrømme, der skyldtes i henhold til eurorentederivaternes »variable ben«, og at den ligeledes var relevant for fastsættelsen af de pengestrømme, der skyldtes i henhold til eurorentederivaternes »faste ben«.
- 110 Det følger af disse præmisser i den appellerede dom, at Kommissionens kvalificering af den nævnte manipulation som en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål i det væsentlige byggede på en konkurrencebegrænsning som følge af en informationsasymmetri mellem markedsaktørerne, eftersom deltagerne i den nævnte manipulation dels var bedre i stand til på forhånd og med en vis sikkerhed at kende det niveau, hvorpå Euribor blev eller forventedes at blive fastsat af de konkurrenter, som de havde hemmelige aftaler med, dels vidste, om Euribor lå på et kunstigt niveau eller ej på en bestemt dato.
- 111 Det skal fastslås, at Retten med føje kunne konkludere, at den manipulation, der skete den 19. marts 2007, af disse grunde kunne kvalificeres som havende et konkurrencebegrænsende formål.
- 112 Det fremgår således af den appellerede doms præmis 59-67, at Retten med rette støttede sig på Domstolens praksis vedrørende udveksling af oplysninger mellem konkurrenter.
- 113 I henhold til denne retspraksis skal de for begrebet samordnet praksis forudsatte kriterier koordination og samarbejde forstås ud fra den grundtanke, der ligger bag traktatens konkurrencebestemmelser, hvorefter enhver erhvervsdrivende uafhængigt skal tage stilling til den politik, han vil føre på det fælles marked (dom af 19.3.2015, Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mod Kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, præmis 119 og den deri nævnte retspraksis).
- 114 Selv om dette krav om uafhængighed ganske vist ikke udelukker de erhvervsdrivendes ret til rationelt at tilpasse sig deres konkurrenters konstaterede eller antagelige adfærd, udelukker det imidlertid kategorisk enhver direkte eller indirekte kontakt mellem sådanne erhvervsdrivende, der er egnet til enten at have indflydelse på en eksisterende eller potentiel konkurrents adfærd på markedet eller over for en sådan konkurrent at afsløre den adfærd, som man selv har bestemt sig for at udvise, eller som man overvejer at udvise på dette marked, når sådanne kontakter har til

formål eller til følge, at der opstår konkurrencevilkår, som ikke svarer til det pågældende markeds normale vilkår i betragtning af produkternes eller de præsterede tjenesteydelsers art, størrelsen og antallet af virksomheder på markedet samt dettes omfang (dom af 19.3.2015, Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mod Kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, præmis 120 og den deri nævnte retspraksis).

- 115 Domstolen har således fastslået, at en aftale om udveksling af oplysninger mellem konkurrenter kan være i strid med konkurrencereglerne, såfremt den formindsker eller fjerner usikkerhedsgraden vedrørende det relevante markeds funktion og følgelig begrænser konkurrencen mellem virksomhederne (dom af 19.3.2015, Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mod Kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, præmis 121 og den deri nævnte retspraksis).
- 116 Navnlig bør en udveksling af oplysninger, der kan fjerne betydelige usikkerhedsmomenter hos parterne med hensyn til tidspunktet for, omfanget af og fremgangsmåden i forbindelse med den tilpasning af adfærden på markedet, som de berørte virksomheder vil gennemføre, antages at have et konkurrencebegrænsende formål (dom af 19.3.2015, Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mod Kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, præmis 122 og den deri nævnte retspraksis).
- 117 Som Retten fastslog i den appellerede doms præmis 95-97, svarede den informationsasymmetri, der fulgte af manipulationen af 19. marts 2007, i det foreliggende tilfælde ikke til de normale vilkår på det pågældende marked, for så vidt som den vedrørte en væsentlig variabel i konkurrencen på markedet for eurorentederivater, dvs. den variable rente, der var relevant for fastsættelsen af pengestrømmene på dette marked. Denne manipulation førte således til at fjerne en række usikkerhedsmomenter hos karteldeltagerne med hensyn til tidspunktet for, omfanget af og fremgangsmåden i forbindelse med tilpasningen af deres adfærd på dette marked, og det til skade for deres konkurrenter, som ikke var informeret om denne manipulation. Navnlig for så vidt angik HSBC-selskaberne bemærkede Retten i denne henseende, at børsmæglerne, når de forhandlede om det »faste ben« i de omhandlede aftaler, kunne gøre dette vel vidende, at den variable rente ville være lav.
- 118 Den nævnte manipulation formindskede eller fjernede således usikkerhedsgraden vedrørende det relevante markeds funktion og begrænsede følgelig konkurrencen mellem virksomhederne, således at Retten med føje kunne fastslå, at den var tilstrækkeligt skadelig for konkurrencen til at kunne kvalificeres som en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål.
- 119 En sådan konklusion drages ikke i tvivl af HSBC-selskabernes argument om, at det i modsætning til, hvad Retten fastslog i den appellerede doms præmis 96, ikke var i karteldeltagernes interesse at tilbyde mere konkurrencedygtige renter end konkurrenternes, når de havde kendskab til, at de pengestrømme, der var knyttet til de omhandlede kontrakter, var positive.
- 120 Som det i denne henseende følger af Domstolens praksis, kan en samordnet praksis have et konkurrencebegrænsende formål, selv når den ikke er direkte knyttet til detailpriserne. Ordlyden af artikel 101, stk. 1, TEUF giver således ikke mulighed for at antage, at denne bestemmelse kun forbyder samordnet praksis, som har en direkte indvirkning på den pris, som den endelige forbruger betaler. Det fremgår derimod af artikel 101, stk. 1, litra a), TEUF, at en praksis kan have et konkurrencebegrænsende formål, hvis den består i »direkte eller indirekte fastsættelse af købs- eller salgspriser eller af andre forretningsbetingelser« (jf. i denne retning dom af 19.3.2015, Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mod Kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, præmis 123 og 124 og den deri nævnte retspraksis).

- 121 Artikel 101 TEUF har under alle omstændigheder i lighed med traktatens øvrige konkurrenceregler ikke kun til formål at beskytte konkurrenters eller forbrugeres umiddelbare interesser, men derimod at beskytte strukturen på markedet og dermed konkurrencen som sådan. Konstateringen af, at en samordnet praksis har et konkurrencebegrænsende formål, er derfor ikke betinget af, at der foreligger en direkte forbindelse mellem denne og detailpriserne (jf. analogt dom af 19.3.2015, Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mod Kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, præmis 125 og den deri nævnte retspraksis).
- 122 I den foreliggende sag har HSBC-selskaberne imidlertid ikke bestridt, at pengestrømmen på markedet for eurorentederivater – som Retten fastslog i den appellerede doms præmis 100 og 101 – opstår ved udligningen af de betalinger, der skal foretages i forbindelse med eurorentederivaternes »faste ben« og »variable ben«. Det var således med rette, at Retten fastslog, at adgangen til insiderviden om den gældende variable rente på de relevante datoer satte børsmæglerne i de banker, der deltog i overtrædelsen, i stand til at fastlægge den faste rente, der var passende for dem for at sikre dem, at eurorentederivaterne ville være rentable.
- 123 Henset til den praksis fra Domstolen, der bl.a. er nævnt i den foreliggende doms præmis 116, var en sådan konstatering tilstrækkelig til at konkludere, at der forelå en adfærd, der vedrørte selve forbrejningen af konkurrenceprocessen på markedet for eurorentederivater, uden at det i denne forbindelse var relevant at afgøre, om de pågældende børsmæglerne havde en kommerciel interesse i at fastsætte den variable rente på et bestemt niveau.
- 124 Det fremgår nemlig af Rettens konstateringer, som ikke er blevet bestridt af HSBC-selskaberne, at fastsættelsen i nedadgående retning af den variable rente, henset til den måde, markedet for eurorentederivater fungerede på, udelukkende skyldtes de pågældende børsmægleres forretningsmæssige interesse i ikke at konkurrere på ydelser. Ved at aftale niveauet for en variabel, der kunne være afgørende for den faste rente for eurorentederivater, erstattede de således bevidst en risiko for konkurrence med et praktisk samarbejde mellem sig, hvilket henhører under kvalificeringen som et konkurrencebegrænsende formål.
- 125 Uden at det er fornødent at tage stilling til argumentet om, at Retten foretog en urigtig gengivelse af det bevismateriale, som HSBC-selskaberne havde fremlagt, må det derfor fastslås, at Retten ikke begik nogen retlig fejl, da den i den appellerede doms præmis 111 fastslog, at den manipulation, som skete den 19. marts 2007, havde et konkurrencebegrænsende formål som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF.
- 126 Følgelig må det andet appelanbringende forkastes som ugrundet.

Det tredje anbringende

Parternes argumentation

- 127 Med deres tredje anbringende har HSBC-selskaberne, støttet af intervenienterne, anfægtet Rettens bedømmelse i den appellerede doms præmis 149-160 af de samtaler om medianpriser (»*mids*«), der fandt sted den 14. og den 16. februar 2007.
- 128 Retten begik en retlig fejl, navnlig i den appellerede doms præmis 154 og 157-160, da den undersøgte deres argumenter om de konkurrencefremmende virkninger af udvekslingen af oplysninger om disse priser i lyset af den såkaldte doktrin om »accessoriske begrænsninger«.

Retten burde således snarere have henvist til retspraksis vedrørende begrebet »konkurrencebegrænsende formål«, hvilket ville have ført den til at analysere de nævnte argumenter i den økonomiske og retlige sammenhæng, som den omhandlede adfærd indgik i.

- 129 Hverken HSBC-selskaberne eller Kommissionen påberåbte sig for Retten denne doktrin, som ikke er relevant i det foreliggende tilfælde. Den nævnte doktrin henviser snarere til en adfærd, der indgår i en bestemt erhvervsmæssig transaktion eller aktivitet på et marked, såsom salg af en virksomhed eller indgåelse af en franchisekontrakt. Desuden udgør denne doktrin ikke det eneste tilfælde, hvor det er muligt at vurdere et argument om, at en given adfærd er konkurrencefremmende.
- 130 HSBC-selskaberne har i deres replik gjort gældende, at Domstolen – efter iværksættelsen af appellen – i dom af 30. januar 2020, Generics (UK) m.fl. (C-307/18, EU:C:2020:52, præmis 103), og af 2. april 2020, Budapest Bank m.fl. (C-228/18, EU:C:2020:265, præmis 74, 75, 81 og 82), bekræftede, at når parterne i en aftale påberåber sig, at denne aftale har konkurrencefremmende virkninger, skal der tages behørigt hensyn til disse virkninger som et element i den sammenhæng, hvori aftalen indgår, med henblik på at kvalificere den som havende et konkurrencebegrænsende formål.
- 131 HSBC-selskaberne har således kritiseret Retten for, at den ikke tog hensyn til de konkurrencefremmende virkninger af drøftelserne om medianpriserne som et relevant element i sammenhængen, eftersom den med urette fastslog, at disse virkninger ikke var relevante inden for rammerne af artikel 101, stk. 1, TEUF, undtagen inden for rammerne af den såkaldte doktrin om »accessoriske begrænsninger«.
- 132 HSBC-selskabernes sagkyndige rapport godtgjorde imidlertid de konkurrencefremmende virkninger af de pågældende drøftelser. Dette bevismiddel opfylder de krav, der følger af dom af 30. januar 2020, Generics (UK) m.fl. (C-307/18, EU:C:2020:52, præmis 103), således at det var urette, at Retten ikke undersøgte det. Retten identificerede endvidere ikke noget andet forhold, der vidnede om en solid og pålidelig sagkyndig vurdering, med henblik på at godtgøre, at udvekslingerne om medianpriser i sig selv var tilstrækkeligt skadelige for konkurrencen.
- 133 Kommissionen har gjort gældende, at Retten med føje tiltrådte, at udvekslingerne om medianpriser udgjorde en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF. HSBC-selskabernes argumentation hviler på en ufuldstændig og fejlagtig læsning af den appellerede dom.
- 134 I denne doms præmis 128-139 besvarede Retten HSBC-selskabernes argumenter om, at udvekslingerne om medianpriser havde konkurrencefremmende virkninger, og Retten bekræftede Kommissionens konstatering af, at disse priser repræsenterede den individuelle opfattelse, som en børsmægler ville danne sig af markedspriserne. Dernæst undersøgte Retten i den appellerede doms præmis 128-148 – hvilke præmisser HSBC-selskaberne ikke har anfægtet – i hvilket omfang medianpriserne var relevante for prisfastsættelsen i sektoren for eurorentederivater, og grundene til, at de omhandlede udvekslinger, og navnlig dem, der fandt sted den 14. og den 16. februar 2007, udgjorde overtrædelser med konkurrencebegrænsende formål. I denne sammenhæng vurderede Retten i den appellerede doms præmis 154 og 157-160 disse udvekslinger i forhold til den såkaldte doktrin om »accessoriske begrænsninger« efter at have fastslået, at de nævnte udvekslinger var omfattet af anvendelsesområdet for artikel 101, stk. 1, TEUF. HSBC-selskaberne har ikke anfægtet dette ræsonnement.

- 135 HSBC-selskabernes argumenter om, at Retten begik en retlig fejl ved ikke i forbindelse med sin vurdering af den økonomiske og retlige sammenhæng at tage hensyn til de konkurrencefremmende elementer i de omtvistede udvekslinger, er under alle omstændigheder ugrundede. Disse argumenter kan nemlig ikke med rimelighed rejse tvivl om, at disse udvekslinger var tilstrækkeligt skadelige for konkurrencen til at kunne kvalificeres som havende konkurrencebegrænsende formål.
- 136 Kommissionen har i sin duplik gjort gældende, at dom af 30. januar 2020, Generics (UK) m.fl. (C-307/18, EU:C:2020:52), og af 2. april 2020, Budapest Bank m.fl. (C-228/18, EU:C:2020:265), ikke er af en sådan karakter, at de kan understøtte HSBC-selskabernes standpunkt. Endvidere er det nytteløst, at HSBC-selskaberne har henvist til deres sagkyndige rapport, da denne rapports relevans med rette blev forkastet i den appellerede doms præmis 101. I modsætning til, hvad disse selskaber har gjort gældende, har Kommissionen desuden ikke foretaget en omkvalificering af de omtvistede udvekslinger, men har baseret sig på Domstolens praksis vedrørende de former for praksis, der kan fjerne graden af usikkerhed hos konkurrenterne på markedet. Selv om Domstolen måtte nå frem til, at Retten begik en retlig fejl ved ikke at tage hensyn til de konkurrencefremmende virkninger, kan denne konklusion endelig ikke føre til ophævelse af den appellerede dom. HSBC-selskabernes argument om, at udvekslingerne er konkurrencefremmende, giver nemlig ikke noget rimeligt grundlag for at betvivle Kommissionens konstatering af, at udvekslingerne havde til formål at fordreje konkurrencen.

Domstolens bemærkninger

- 137 Hvad angår udvekslingerne om medianpriser, som er genstand for det foreliggende anbringende, fastslog Retten i den appellerede doms præmis 138, at Kommissionen ikke havde begået nogen fejl, da den påpegede, at de udvekslinger, der indgik i drøftelserne den 14. og den 16. februar 2007, havde et konkurrencebegrænsende formål.
- 138 Med det foreliggende anbringende har HSBC-selskaberne gjort gældende, at Retten anvendte et fejlagtigt kriterium for at forkaste deres argumenter om, at disse udvekslinger havde konkurrencefremmende virkninger, som kunne rejse tvivl om kvalificeringen af dem som havende konkurrencebegrænsende formål. De har i det væsentlige kritiseret Retten for, at den baserede sig på den såkaldte doktrin om »accessoriske begrænsninger«, der bl.a. følger af dom af 11. juli 1985, Remia m.fl. mod Kommissionen (42/84, EU:C:1985:327), og af 11. september 2014, MasterCard m.fl. mod Kommissionen (C-382/12 P, EU:C:2014:2201).
- 139 I denne henseende har Domstolen fastslået, at når parterne i en aftale påberåber sig dens konkurrencefremmende virkninger, skal der tages behørigt hensyn til disse virkninger, som indgår i baggrunden for denne aftale, med henblik på dens kvalificering som en aftale med »konkurrencebegrænsende formål«, for så vidt som de kan rejse tvivl om den samlede vurdering af, hvorvidt den pågældende hemmelige aftale er tilstrækkeligt skadelig for konkurrencen, og dermed dens kvalificering som en aftale med »konkurrencebegrænsende formål« (dom af 30.1.2020, Generics (UK) m.fl., C-307/18, EU:C:2020:52, præmis 103).
- 140 Da formålet med at tage hensyn til disse konkurrencefremmende virkninger ikke er at udelukke, at den pågældende praksis kvalificeres som en »konkurrencebegrænsning« som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF, men alene at vurdere dens objektive grovhed og som følge heraf at fastlægge de relevante bevismidler, er denne hensyntagen på ingen måde i strid med Domstolens faste praksis, hvorefter EU's konkurrenceret ikke indeholder noget rimelighedsprincip (»rule of reason«), som kræver, at der foretages en afvejning af en aftales konkurrencefremmende og

konkurrencebegrænsende virkninger i forbindelse med dens kvalificering som en »konkurrencebegrænsning« i henhold til artikel 101, stk. 1, TEUF (dom af 30.1.2020, Generics (UK) m.fl., C-307/18, EU:C:2020:52, præmis 104 og den deri nævnte retspraksis).

- 141 Det følger af denne retspraksis, at Retten begik en retlig fejl, da den i den appellerede doms præmis 154 fastslog, at det med undtagelse af begrænsninger, der er accessoriske til en hovedtransaktion, kun er i forbindelse med bedømmelsen i forhold til artikel 101, stk. 3, TEUF, at der kan tages hensyn til eventuelle konkurrencefremmende virkninger.
- 142 Retten anvendte herved et fejlagtigt kriterium, da den i den appellerede doms præmis 155 fastslog, at det derfor tilkom HSBC-selskaberne at påvise, at drøftelserne om medianpriser enten var direkte forbundet med og nødvendige for et velfungerende marked for eurorentederivater, eller at de opfyldte betingelserne i artikel 101, stk. 3, TEUF.
- 143 En sådan fejl foranledigede Retten til ikke at undersøge HSBC-selskabernes argumenter om, at udvekslingerne om medianpriser havde konkurrencefremmende virkninger, selv om disse selskaber havde påberåbt sig dem for at bestride kvalificeringen af disse udvekslinger som havende et konkurrencebegrænsende formål.
- 144 Følgelig må det tredje appelanbringende tiltrædes.

Det fjerde anbringende

Parternes argumentation

- 145 Med dette anbringende har HSBC-selskaberne kritiseret den appellerede doms præmis 164, hvori Retten fastslog, at drøftelsen den 12. februar 2007 var en del af den manipulation, der skete den 19. marts 2007, og dermed udgjorde en overtrædelse af artikel 101 TEUF, ligesom drøftelsen den 16. februar 2007, for så vidt som den bestod i en udveksling af medianpriser. Ved alene ud fra denne begrundelse at konkludere, at det ikke var nødvendigt at undersøge, om drøftelserne den 12. og den 16. februar 2007 ligeledes var omfattet af kvalificeringen som en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål, foretog Retten en åbenbar urigtig gengivelse af beviser, der var fremlagt for den.
- 146 HSBC-selskaberne har således gjort gældende, at drøftelsen den 12. februar 2007 omfattede to særskilte samtaler mellem de to pågældende børsrådgivere, hvorfor disse selskaber i deres annulationssøgsmål sondrede mellem disse to samtaler. Hvis Retten korrekt havde behandlet den første samtale som værende adskilt fra den anden, ville den nødvendigvis have konkluderet, at denne første samtale ikke udgjorde en tilsidesættelse af artikel 101 TEUF.
- 147 Hvad angår drøftelsen den 16. februar 2007 begik Retten en retlig og vurderingsmæssig fejl svarende til den, der er nævnt i den foregående præmis, for så vidt som to særskilte samtaler fandt sted denne dag, nemlig dels en første om gennemsnitspriserne, dels en anden om en tidligere enkeltstående transaktion og en aktuel handelsposition. Som Retten selv anerkendte i den appellerede doms præmis 124, var den første samtale genstand for det første klagepunkt, der blev fremført under det første annulationsanbringendes andet led, og den anden samtale blev anfægtet under dette ledes andet klagepunkt. Af de grunde, der fremgår af annulationssøgsmålet, kunne denne anden drøftelse ikke begrænse eller fordreje konkurrencen.

- 148 Kommissionen er af den opfattelse, at dette anbringende er uvirksomt og under alle omstændigheder ugrundet.

Domstolens bemærkninger

- 149 HSBC-selskaberne har med det foreliggende anbringende kritiseret den appellerede doms præmis 164, hvori Retten i det væsentlige fastslog, at drøftelserne den 12. og den 16. februar 2007 havde en forbindelse med den manipulation, der fandt sted den 19. marts 2007, eller vedrørte medianpriserne, hvorfor Kommissionen med rette kvalificerede disse drøftelser som havende et konkurrencebegrænsende formål. De har gjort gældende, at denne konklusion er behæftet med en urigtig gengivelse af beviserne.
- 150 Det skal i denne forbindelse fastslås, at det foreliggende anbringende, som anført af Kommissionen, er uvirksomt.
- 151 Selv hvis det antages, at drøftelserne den 12. og den 16. februar 2007, således som HSBC-selskaberne har gjort gældende, skulle anses for at have omfattet flere emner, hvoraf nogle ikke vedrørte manipulationen den 19. marts 2007 eller medianpriserne, har disse selskaber nemlig ikke bestridt, at disse drøftelser i det mindste delvist havde et konkurrencebegrænsende formål knyttet til denne manipulation.
- 152 Følgelig kan dette anbringende ikke føre til ophævelse af den appellerede dom, og det skal derfor forkastes som uvirksomt.

Det femte anbringende

Parternes argumentation

- 153 Med dette anbringende har HSBC-selskaberne, støttet af intervenienterne, anfægtet den appellerede doms præmis 214-229, hvori Retten fastslog, at de forskellige former for adfærd, som Kommissionen havde identificeret, forfulgte et fælles mål.
- 154 HSBC-selskaberne er enige i, at begrebet »fælles mål«, således som Retten korrekt fastslog i denne doms præmis 216, ikke kan fastsættes ved en generel henvisning til en konkurrencefordrejning inden for en given sektor, eftersom en sådan fortolkning ville fratage begrebet »en samlet og vedvarende overtrædelse« en del af dets mening. På samme måde har HSBC-selskaberne ikke anfægtet konstateringen i den nævnte doms præmis 217, hvorefter det kun er konkurrencebegrænsninger, for hvilke det er godtgjort, at de havde til formål at fordreje de normale mekanismer for den faste rente eller for den variable rente for eurorentederivater, der kan henføres til det fælles mål, som Kommissionen fastslog.
- 155 Ikke desto mindre foretog Retten en urigtig bedømmelse af spørgsmålet om, hvorvidt den adfærd fra HSBC-selskabernes side, der var knyttet til manipulationen den 19. marts 2007 – for så vidt som denne manipulation vedrørte indberetningerne til Euribor – de øvrige udvekslinger om handelspositioner samt hensigterne og strategien vedrørende priser på eurorentederivater forfulgte et fælles mål.

- 156 Såfremt Domstolen skulle tiltræde den foreliggende appels andet anbringende, vil det for det første følge heraf, at Retten begik en retlig fejl ved i den appellerede doms præmis 219 og 220 at konkludere, at den manipulation, der skete den 19. marts 2007, forfulgte det samlede konkurrencebegrænsende formål, som Retten identificerede i denne doms præmis 217.
- 157 For det andet begik Retten under alle omstændigheder en retlig fejl i den appellerede doms præmis 221-225 ved at fastslå, at det ikke var bestridt, at drøftelsen den 27. marts 2007 havde et konkurrencebegrænsende formål.
- 158 HSBC-selskaberne havde nemlig aldrig anerkendt et sådant konkurrencebegrænsende formål, og Kommissionen havde heller ikke foretaget en sådan konstatering i den omtvistede afgørelse. Tværtimod var den eneste del af drøftelsen den 27. marts 2007, der i denne afgørelse blev identificeret som en del af den samlede og vedvarende overtrædelse, udvekslingen af oplysninger om størrelsen af Barclays' børsrådgivers handelsposition med henblik på manipulationen den 19. marts 2007. Selv om Retten i den appellerede doms præmis 225 med rette fastslog, at forskellige manipulationer af referencerenter i princippet kan henføres til det samme fælles mål, erstattede den således Kommissionens begrundelse med sin egen og overskred således grænserne for sin kontrol ved at fastslå, at drøftelsen den 27. marts 2007 forfulgte dette fælles mål.
- 159 Hvad for det tredje angår udvekslingerne om handelspositioner samt hensigterne og strategien vedrørende priser fastslog Retten i den appellerede doms præmis 228 med urette, at drøftelserne den 14. og den 16. februar 2007, der vedrørte medianpriserne, havde det fælles formål at fordreje de normale mekanismer for den faste eller variable rente for eurorentederivater. Der er således intet i den appellerede doms præmis 139-161, der indikerer, at drøftelserne om medianpriser forfulgte et sådant mål. Selv om Retten i modsætning til, hvad HSBC-selskaberne har gjort gældende under det tredje appelanbringende, med rette fandt, at genstanden for disse drøftelser var konkurrencebegrænsende, var formålet med drøftelserne ikke at fordreje de normale mekanismer for den faste eller variable rente for eurorentederivater, således som det er beskrevet i den appellerede doms præmis 217. Den mekanisme, der er beskrevet i denne doms præmis 139-161, henviser til en anden situation end den, der består i at fordreje priserne på eurorentederivater.
- 160 Ifølge HSBC-selskaberne hviler den appellerede doms præmis 228 således på en retlig fejl. Retten burde have konkluderet, at selv om de to drøftelser om medianpriserne skulle anses for at være konkurrencebegrænsende på grund af deres genstand, hvilket disse selskaber har bestridt i det tredje appelanbringende, forfulgte disse drøftelser ikke desto mindre et andet formål end formålet med den manipulation, der skete den 19. marts 2007.
- 161 Kommissionen har anført, at det foreliggende anbringende skal afvises fra realitetsbehandling, da det er ensbetydende med at anmode Domstolen om at foretage en fornyet vurdering af de faktiske omstændigheder og beviserne. Ifølge Kommissionen skal HSBC-selskabernes argumenter til støtte for dette anbringende under alle omstændigheder, bedømt enkeltvis, forkastes, idet de enten skal afvises eller er uvirksomme eller ugrundede.

Domstolens bemærkninger

- 162 Med det foreliggende anbringende har HSBC-selskaberne anfægtet de vurderinger fra Retten, som førte den til at konkludere, at visse af disse selskabers former for adfærd var omfattet af det fælles mål, som Kommissionen lagde til grund forelå – således som det er beskrevet i den appellerede doms præmis 217 – som et element, der udgjorde en samlet og vedvarende overtrædelse.

- 163 Hvad i første række angår drøftelsen af 27. marts 2007 om muligheden for en fremtidig manipulation af referencerenterne er HSBC-selskaberne for det første af den opfattelse, at Retten i den appellerede doms præmis 222 baserede sig på en fejlagtig forudsætning ved at fastslå, at disse selskaber ikke havde bestridt, at denne drøftelse havde til formål at begrænse konkurrencen.
- 164 I forbindelse med den foreliggende appel har HSBC-selskaberne blot gjort gældende, at de aldrig har erkendt, at den nævnte drøftelse havde et sådant formål. Som Retten bemærkede i den appellerede doms præmis 222, er det imidlertid ubestridt, at de ikke havde fremsat noget annullationsanbringende med henblik på at anfægte, at overtrædelsesperiodens ophør for deres vedkommende var blevet fastsat til den 27. marts 2007, dvs. datoen for den omtvistede drøftelse. Henset til Rettens betragtninger i den appellerede doms præmis 216 og 217, som HSBC-selskaberne ikke har anfægtet, indebar en sådan konstatering imidlertid nødvendigvis, at denne drøftelse forfulgte et konkurrencebegrænsende formål.
- 165 I den henseende bemærkes, at nye anbringender, der ikke er indeholdt i søgsmålet, ikke kan fremsættes i appelskriftet, således som det følger af procesreglementets artikel 127, stk. 1, der i medfør af dette reglements artikel 190 finder tilsvarende anvendelse i appelsager, således at HSBC-selskabernes argumentation skal afvises fra realitetsbehandling (jf. i denne retning dom af 23.11.2000, British Steel mod Kommissionen, C-1/98 P, EU:C:2000:644, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).
- 166 For det andet har HSBC-selskaberne i det væsentlige kritiseret Retten for at have foretaget en urigtig gengivelse af den omtvistede afgørelse, idet de med deres argumentation har anført, at konklusionen i den appellerede doms præmis 222 er i strid med konstateringerne i denne afgørelse.
- 167 Det følger af Domstolens faste praksis, at en appellant, når denne gør gældende, at beviserne er gengivet urigtigt, i henhold til artikel 256 TEUF, artikel 58, stk. 1, i statuten for Den Europæiske Unions Domstol og artikel 168, stk. 1, litra d), i Domstolens procesreglement præcist skal angive, hvilke beviser der er blevet urigtigt gengivet, og påvise de fejl i undersøgelsen, der efter appellants opfattelse har foranlediget denne urigtige gengivelse. I øvrigt skal en urigtig gengivelse af omstændighederne fremgå på åbenbar vis af sagsakterne, uden at det skal være fornødent at foretage en fornyet vurdering af de faktiske omstændigheder og beviserne (dom af 30.11.2016, Kommissionen mod Frankrig og Orange, C-486/15 P, EU:C:2016:912, præmis 99 og den deri nævnte retspraksis).
- 168 I det foreliggende tilfælde fremgår det ikke på åbenbar vis af HSBC-selskabernes oplysninger, at Retten i den appellerede doms præmis 222 gengav 339., 358. og 491. betragtning til den omtvistede afgørelse urigtigt.
- 169 HSBC-selskabernes argumentation vedrørende drøftelsen den 27. marts 2007 kan derfor ikke antages til realitetsbehandling.
- 170 Hvad i anden række angår drøftelserne den 14. og den 16. februar 2007 om medianpriserne må det konstateres, at HSBC-selskaberne med deres argumentation har anfægtet de faktuelle vurderinger, som Retten foretog med hensyn til det formål, der blev forfulgt med disse drøftelser.
- 171 En sådan argumentation kan imidlertid ikke antages til realitetsbehandling under appellen.

- 172 På baggrund af ovenstående betragtninger skal det femte appelanbringende afvises fra realitetsbehandling.

Det sjette anbringende

Parternes argumentation

- 173 Med dette anbringende har HSBC-selskaberne anfægtet Rettens konstatering i den appellerede doms præmis 255-262, hvorefter disse selskaber vidste, at de deltog i en samlet og vedvarende overtrædelse, som ikke kun omfattede manipulationen den 19. marts 2007, men også drøftelserne den 19. og den 27. marts 2007 om muligheden for at gentage denne manipulation.
- 174 Appellanterne har præciseret, at dette anbringende, hvis behandling ikke helt og holdent afhænger af behandlingen af det femte anbringende, vedrører det kendskab, som disse selskaber havde til en samlet og vedvarende overtrædelse, der foregik indtil den 27. marts 2007, uafhængigt af, hvorvidt drøftelsen om gentagelsen af en manipulation på denne dato forfulgte det fælles mål, som Retten identificerede.
- 175 Henset til de principper, der finder anvendelse på begrebet »samlet og vedvarende overtrædelse«, og som ifølge HSBC-selskaberne med rette blev gengivet i den appellerede doms præmis 198, 260 og 261, hviler Rettens konklusion om, at disse selskaber deltog i en samlet og vedvarende overtrædelse, der foregik indtil den 27. marts 2007, på den forudsætning, at henvisningen den 27. marts 2007 til udsigten til at gentage manipulationen i sig selv udgør dels en overtrædelse som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF, dels en »bestemt positiv foranstaltning« som omhandlet i den af Retten anførte retspraksis.
- 176 Det er imidlertid ikke angivet nogetsteds i afgørelsen, at en hvilken som helst drøftelse af en »eventuel gentagelse« af manipulationen den 19. marts 2007 skulle anses for en ulovlig adfærd som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF.
- 177 Efter HSBC-selskabernes opfattelse kunne Retten i denne sammenhæng ikke uden uretmæssigt at sætte sin egen begrundelse i stedet for Kommissionens konkludere, at deres deltagelse i den samlede og vedvarende overtrædelse fortsatte indtil den 27. marts 2007, alene på grundlag af henvisningen under det møde, der blev afholdt på denne dato, til udsigten til at gentage manipulationen.
- 178 Endvidere kunne udvekslingen af oplysninger den 27. marts 2007 vedrørende handelspositioner heller ikke anses for en »bestemt positiv foranstaltning« som omhandlet i den retspraksis, der følger af dom af 10. november 2017, Icap m.fl. mod Kommissionen (T-180/15, EU:T:2017:795, præmis 223), der begrundede, at overtrædelsen blev anset for at have fundet sted efter den 19. marts 2007. Selv om denne udveksling af oplysninger fandt sted den 27. marts 2007, havde den ingen anden virkning end dem, der fulgte af den manipulation, der skete den 19. marts 2007.
- 179 Det følger heraf, at konklusionen i den appellerede doms præmis 273, hvorefter det kunne fastslås, at HSBC-selskaberne havde deltaget i en samlet og vedvarende overtrædelse med hensyn til de øvrige bankers adfærd i forbindelse med den manipulation, der skete den 19. marts 2007, og dens eventuelle gentagelse, hviler på en retlig fejl.

- 180 Denne konklusion er endvidere støttet på en opdeling og en tilsidesættelse, som ikke er tilladt i henhold til Domstolens praksis, af den omtvistede afgørelses konklusioner, hvilket i sig selv udgør en retlig fejl.
- 181 Kommissionen er af den opfattelse, at behandlingen af dette anbringende helt og holdent afhænger af behandlingen af det femte anbringende, og at dette anbringende derfor må forkastes af de samme grunde.

Domstolens bemærkninger

- 182 Med det foreliggende anbringende har HSBC-selskaberne kritiseret Rettens vurderinger i den appellerede doms præmis 255-262 vedrørende drøftelsen den 27. marts 2007.
- 183 Appellanterne har i deres replik præciseret, at dette anbringende ikke vedrører spørgsmålet om, hvorvidt denne drøftelse forfulgte det fælles mål, som Retten identificerede.
- 184 Det må imidlertid konstateres, at den argumentation, som HSBC-selskaberne har fremført til støtte for dette anbringende, i det væsentlige går ud på at gøre gældende, at Retten med urette fastslog, at denne drøftelse havde et konkurrencebegrænsende formål.
- 185 Det må derfor fastslås, at det foreliggende anbringende skal afvises fra realitetsbehandling af de samme grunde som dem, der begrundede, at det femte anbringende ikke kunne antages til realitetsbehandling.

Konklusion vedrørende appellen

- 186 Da der er givet medhold i det første og det tredje appelanbringende, skal den appellerede dom ophæves, for så vidt som Kommissionen i denne doms konklusions punkt 2 blev frifundet i HSBC-selskabernes søgsmål med påstand om annullation af den omtvistede afgørelses artikel 1 og subsidiært af denne afgørelses artikel 1, litra b). Den appellerede dom består imidlertid fortsat, for så vidt som den omtvistede afgørelses artikel 2, litra b), i denne doms konklusions punkt 1 blev annulleret.

Søgsmålet for Retten

- 187 I overensstemmelse med artikel 61, stk. 1, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol kan Domstolen, når den ophæver den af Retten truffene afgørelse, selv træffe endelig afgørelse, hvis sagen er moden til påkendelse.
- 188 Som det fremgår af den appellerede doms præmis 42, nedlagde HSBC-selskaberne i forbindelse med deres søgsmål for det første påstand om annullation af den omtvistede afgørelses artikel 1 og subsidiært af denne afgørelses artikel 1, litra b). For det andet nedlagde de påstand om annullation af den omtvistede afgørelses artikel 2, litra b), og påstand om ændring af størrelsen af den bøde, der blev pålagt i medfør af denne artikel.

- 189 Hvad angår påstandene om annullation af den omtvistede afgørelses artikel 1 og subsidiært af denne afgørelses artikel 1, litra b), fremsatte HSBC-selskaberne, således som Retten sammenfattede i den appellerede doms præmis 48-51, fem anbringender vedrørende:
- Kommissionens kvalificering af en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål (det første anbringende)
  - Kommissionens kvalificering af en samlet og vedvarende overtrædelse (det andet, det tredje og det fjerde anbringende)
  - En tilsidesættelse af uskyldsformodningen, af retten til god forvaltning og af retten til forsvar (det femte anbringende).
- 190 Bl.a. henset til den omstændighed, at disse anbringender har været genstand for en kontradiktorisk forhandling ved Retten, og at undersøgelsen af dem ikke nødvendiggør vedtagelsen af supplerende foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse eller oplysning af sagen, finder Domstolen, at søgsmålet i sag T-105/17 er modent til påkendelse med hensyn til disse anbringender, og at der skal træffes endelig afgørelse herom (jf. i denne retning dom af 4.3.2021, Kommissionen mod Fútbol Club Barcelona, C-362/19 P, EU:C:2021:169, præmis 108).

Det første anbringende om kvalificeringen af en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF

Det første anbringendes første led, hvorefter manipulationen af Euribor den 19. marts 2007 ikke kunne kvalificeres som havende konkurrencebegrænsende formål

- 191 Af de samme grunde som dem, der er anført i den appellerede doms præmis 85-114, som Domstolen ønsker at tiltræde, og henset til den foreliggende doms præmis 104-126 skal dette første led forkastes.

Det første anbringendes andet led om kvalificeringen af de andre former for adfærd, der foreholdes HSBC-selskaberne, som en overtrædelse med konkurrencebegrænsende formål

- 192 Som Retten konstaterede i den appellerede doms præmis 124, kan HSBC-selskabernes argumentation inddeles i to klagepunkter, hvor det første vedrører rigtigheden af Kommissionens kvalificering af de drøftelser, som den beskrev dels som udvekslinger om medianpriser, dels som udvekslinger om handelspositioner, som havende konkurrencebegrænsende formål.
- *Klagepunktet om rigtigheden af kvalificeringen af udvekslingerne om medianpriser som havende konkurrencebegrænsende formål*
- 193 HSBC-selskaberne har bestridt, at det var berettiget at kvalificere udvekslingerne om medianpriser, dvs. drøftelserne den 14. og den 16. februar 2007, som havende konkurrencebegrænsende formål. Dels begrænser disse udvekslinger nemlig ikke konkurrencen,

for så vidt som medianpriserne ikke udgør prisen eller en bestanddel af en pris på et rentederivat. Dels gjorde disse udvekslinger det muligt at tilbyde kunderne gunstigere vilkår. Den omtvistede afgørelse er i denne henseende behæftet med åbenbart urigtige skøn og en begrundelsesmangel.

- 194 Kommissionen har gjort gældende, at dette klagepunkt skal forkastes.
- 195 Hvad angår argumenterne om, at udvekslingerne om medianpriser ikke var konkurrencebegrænsende, henset til disse prisers art, finder Domstolen, idet den tilslutter sig de begrundelser, der fremgår af den appellerede doms præmis 139-148, at Kommissionen ikke begik nogen fejl ved at anføre, at disse udvekslinger forfulgte et konkurrencebegrænsende formål.
- 196 Hvad angår argumentationen om, at disse udvekslinger angiveligt var konkurrencefremmende, følger det af den foreliggende doms præmis 139 og 140, at en hensyntagen til de konkurrencefremmende virkninger af en given praksis ikke har til formål at udelukke kvalificeringen som »konkurrencebegrænsning« som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF. Der skal ikke desto mindre tages behørigt hensyn til sådanne virkninger som et element i den sammenhæng, som denne praksis indgår i, med henblik på at kvalificere praksissen som havende et »konkurrencebegrænsende formål«, for så vidt som disse virkninger kan rejse tvivl om helhedsvurderingen af, om den pågældende hemmelige praksis har været tilstrækkeligt skadelig for konkurrencen.
- 197 Domstolen har imidlertid fastslået, at denne hensyntagen forudsætter, at der er konstateret relevante konkurrencefremmende virkninger, som ligeledes er specifikke for den omhandlede aftale. Den blotte forekomst af sådanne konkurrencefremmende virkninger er endvidere ikke som sådan til hinder for, at aftalen kvalificeres som en aftale med »konkurrencebegrænsende formål«. Hvis der er konstateret relevante konkurrencefremmende virkninger, som er specifikke for den omhandlede aftale, skal disse virkninger være af et sådant omfang, at de giver anledning til rimelig tvivl om, hvorvidt den pågældende aftale er tilstrækkeligt skadelig for konkurrencen, og dermed om dens konkurrencebegrænsende formål (dom af 30.1.2020, Generics (UK) m.fl., C-307/18, EU:C:2020:52, præmis 105-107).
- 198 Det skal i denne forbindelse bemærkes, at HSBC-selskabernes argumentation hviler på et udsagn om, at det er i interessen for kunderne i en bank, som er prisstiller (market maker), at denne mindsker usikkerheden med hensyn til niveauet for markedets »mid« for at indsnævre forskellen mellem køber og sælger. En sådan mindskelse af usikkerheden gør det således muligt for børsmæglere at tilbyde disse kunder gunstigere priser.
- 199 Et sådant udsagn – såfremt det forudsættes godtgjort – er imidlertid utilstrækkeligt til at give anledning til rimelig tvivl om, hvorvidt de omhandlede udvekslinger var tilstrækkeligt skadelige for konkurrencen.
- 200 HSBC-selskaberne har nemlig selv erkendt, at »midsne« afspejler de bilaterale og private forhandlinger mellem prisstillerne, og at den deraf følgende mindskelse af usikkerheden om medianpriserne gør det muligt at mindske de risici, som børsmæglerne løber på grund af deres prisstillesaktivitet.
- 201 I 395. betragtning til den omtvistede afgørelse fremhævede Kommissionen i denne henseende, at de omhandlede udvekslinger rakte langt videre end en udveksling af offentligt tilgængelige oplysninger og havde til formål at skabe større gennemsigtighed mellem parterne og dermed at mindske den normale usikkerhed på markedet markant til fordel for parterne og til skade for de

øvrige aktører. Kommissionen fandt, at de banker, der deltog i kartellet, således havde afsløret oplysninger om de grundlæggende aspekter af deres strategi og adfærd på markedet, hvilket i væsentlig grad mindskede den usikkerhed, der er forbundet med et marked, hvor styringen af risiko og usikkerhed udgør et af de centrale konkurrenceparametre.

- 202 Som det er anført i den foreliggende doms præmis 113 og 114, udelukker det krav om uafhængighed, der er uløseligt forbundet med artikel 101 TEUF, imidlertid kategorisk enhver direkte eller indirekte kontakt mellem sådanne erhvervsdrivende, der er egnet til enten at have indflydelse på en eksisterende eller potentiel konkurrents adfærd på markedet eller over for en sådan konkurrent at afsløre den adfærd, som man selv har bestemt sig for at udvise, eller som man overvejer at udvise på dette marked, når sådanne kontakter har til formål eller til følge, at der opstår konkurrencevilkår, som ikke svarer til det pågældende markeds normale vilkår.
- 203 I overensstemmelse med den retspraksis, der er nævnt i den foreliggende doms præmis 116, skal en udveksling af oplysninger, der kan fjerne betydelige usikkerhedsmomenter hos parterne med hensyn til tidspunktet for, omfanget af og fremgangsmåden i forbindelse med den tilpasning af adfærden på markedet, som de berørte virksomheder vil gennemføre, følgelig anses for at forfølge et konkurrencebegrænsende formål uafhængigt af de direkte virkninger på de priser, der betales af de endelige forbrugere.
- 204 For så vidt som Kommissionen konstaterede, at udvekslingerne om medianpriser i væsentlig grad mindskede den usikkerhed, der er forbundet med et marked, hvor styringen af risiko og usikkerhed udgør et af de centrale konkurrenceparametre, var denne konstatering tilstrækkelig til at anerkende, at disse udvekslinger indebar et konkurrencebegrænsende formål som omhandlet i artikel 101, stk. 1, TEUF.
- 205 I denne sammenhæng giver HSBC-selskabernes argument om, at disse udvekslinger gjorde det muligt at tilbyde de berørte bankers kunder gunstigere priser, ikke anledning til rimelig tvivl om, hvorvidt disse udvekslinger var skadelige for konkurrencen på det pågældende marked.
- 206 På baggrund af ovenstående betragtninger må klagepunktet om rigtigheden af kvalificeringen af udvekslingerne om medianpriser som havende konkurrencebegrænsende formål forkastes.

– Klagepunktet om rigtigheden af kvalificeringen af udvekslingerne om handelspositioner som havende konkurrencebegrænsende formål

- 207 Af de samme grunde som dem, der er anført i den appellerede doms præmis 162-164, og henset til den foreliggende doms præmis 151 og 152, skal HSBC-selskabernes argumenter vedrørende kvalificeringen af dels drøftelserne den 13. og den 28. februar samt den 19. marts 2007, dels drøftelserne den 12. og den 16. februar 2007, forkastes.
- 208 Da den appellerede doms præmis 165-195 ikke er blevet anfægtet inden for rammerne af den foreliggende appel, skal det fastslås, at Rettens vurderinger vedrørende dette klagepunkt har fået retskraft.

Det andet, det tredje og det fjerde anbringende om Kommissionens kvalificering af en samlet og vedvarende overtrædelse

- 209 Det andet, det tredje og det fjerde anbringende skal behandles i samme rækkefølge som den, Retten valgte i den appellerede dom.
- 210 Det andet anbringende, hvormed HSBC-selskaberne har bestridt, at der forelå en »samlet plan« med et fælles mål, må forkastes af de samme grunde som dem, der fremgår af den appellerede doms præmis 209-237, og henset til den foreliggende doms præmis 162-172.
- 211 Hvad angår det fjerde anbringende, hvorved HSBC-selskaberne har bestridt, at de havde kendskab til de øvrige deltagers ulovlige adfærd, skal der – som Retten gjorde i den appellerede doms præmis 247 – sondres mellem på den ene side den manipulation, der skete den 19. marts 2007, og dens eventuelle gentagelse, og på den anden side de andre former for adfærd, som Kommissionen henregnede til den samlede og vedvarende overtrædelse.
- 212 For det første må HSBC-selskabernes argumenter om den manipulation, der skete den 19. marts 2007, og dens eventuelle gentagelse, forkastes af de samme grunde som dem, der fremgår af den appellerede doms præmis 248-262, og henset til den foreliggende doms præmis 182-185.
- 213 For det andet bemærkes, at eftersom de begrundelser, der er anført i den appellerede doms præmis 263-274, ikke er blevet anfægtet inden for rammerne af den foreliggende appel, må det fastslås, at Rettens vurderinger af HSBC-selskabernes kendskab til andre bankers deltagelse i de andre former for adfærd, der falder ind under den samlede og vedvarende overtrædelse, har opnået retskraft.
- 214 Hvad endelig angår det tredje anbringende angående HSBC-selskabernes hensigt om at deltage i den samlede og vedvarende overtrædelse, er de begrundelser, der fremgår af den appellerede doms præmis 275-280, ikke blevet anfægtet i forbindelse med den foreliggende appel og har følgelig opnået retskraft.

Det femte anbringende om en tilsidesættelse af uskyldsformodningen, af retten til god forvaltning og af retten til forsvar

Parternes argumentation

- 215 HSBC-selskaberne har anført, at forligsafgørelsen foregreb spørgsmålet om HSBC's ansvar og gjorde uoprettelig skade på deres ret til at blive hørt. De har heraf udledt, at den omtvistede afgørelse bør annulleres som følge af tilsidesættelse af dels uskyldsformodningen, dels princippet om god forvaltningsskik og princippet om overholdelse af retten til forsvar. De har ligeledes henvist til de udtalelser om resultaterne af undersøgelsen af eurorentederivater, som den daværende kommissær med ansvar for konkurrencepolitikken fremkom med, inden den omtvistede afgørelse blev vedtaget. De har også fremhævet, at de ikke fik mulighed for at fremsætte bemærkninger til den klagepunktsmeddelelse, som blev fremsendt til de parter, der havde besluttet at indgå forlig.
- 216 Kommissionen har gjort gældende, at dette anbringende bør forkastes.

Domstolens bemærkninger

– Tilsidesættelsen af uskyldsformodningen og af retten til forsvar

- 217 HSBC-selskaberne har gjort gældende, at vedtagelsen af forligsafgørelsen inden for rammerne af hybridproceduren førte til en tilsidesættelse af uskyldsformodningen, for så vidt som denne afgørelse foregreb spørgsmålet om deres ansvar og gjorde uoprettelig skade på deres ret til at blive hørt.
- 218 For at føre tilsyn med, at Kommissionen under en hybridprocedure overholder uskyldsformodningen, tilkommer det – som anført i den foreliggende doms præmis 90 – Unionens retsinstanser at vurdere den afgørelse, der afslutter forligsproceduren, og dens begrundelse i sin helhed og i lyset af de særlige omstændigheder, hvorunder afgørelsen er blevet vedtaget.
- 219 I overensstemmelse med den retspraksis, der er nævnt i den foreliggende doms præmis 79 og 80, skal det efterprøves, dels om Kommissionen har truffet tilstrækkelige redaktionelle forholdsregler i forligsafgørelsen for at undgå en for tidlig bedømmelse med hensyn til HSBC-selskabernes deltagelse i kartellet, dels om henvisningerne til disse selskaber i denne afgørelse var nødvendige.
- 220 Hvad for det første angår de redaktionelle forholdsregler, som Kommissionen var forpligtet til at træffe, indeholdt forligsafgørelsen, således som Kommissionen i øvrigt anførte i 529. betragtning til den omtvistede afgørelse, en række udtrykkelige forbehold for at undgå at fastslå noget som helst ansvar for de parter, der ikke havde indgået forlig, herunder navnlig HSBC-selskaberne.
- 221 Kommissionen præciserede således i 3. betragtning til forligsafgørelsen, at denne afgørelse var baseret på de faktiske omstændigheder, som kun var anerkendt af parterne i forliget på dette trin af proceduren, og at den nævnte afgørelse ikke fastslog, at de parter, der ikke havde indgået forlig, var ansvarlige for nogen deltagelse i en overtrædelse af EU-konkurrenceretten i den pågældende sag. En sådan præcisering blev gentaget i 40. betragtning til samme afgørelse.
- 222 Tilsvarende anførte Kommissionen i fodnote 4 i forligsafgørelsen, at den i denne afgørelse omtalte adfærd, som vedrørte de parter, der ikke havde indgået forliget, udelukkende blev nævnt for at godtgøre, at de parter, der havde indgået forlig, var ansvarlige for overtrædelsen af artikel 101 TEUF og af EØS-aftalens artikel 53.
- 223 Henset til disse forhold må det fastslås, at Kommissionen traf tilstrækkelige redaktionelle forholdsregler, idet den redegjorde for, at den ikke skulle tage stilling til HSBC-selskabernes deltagelse i det angivelige kartel.
- 224 Herved undgik Kommissionen enhver tilsigtet eller endelig foregribelse af disse selskabers ansvar. I overensstemmelse med den retspraksis, der er henvist til i den foreliggende doms præmis 80, afholdt den sig ligeledes fra at udtrykke enhver selv potentiel foregribelse af dette ansvar (jf. analogt dom af 18.3.2021, Pometon mod Kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, præmis 76).
- 225 Hvad for det andet angår spørgsmålet om, hvorvidt henvisningerne til HSBC-selskaberne i forligsafgørelsen var nødvendige, bemærkes, at Kommissionen inden for rammerne af en hybridprocedure, der fører til vedtagelsen af successive afgørelser, i en sådan afgørelse under EU-retsinstansernes kontrol skal undgå at meddele flere oplysninger om en tredjeparts

deltagelse, end hvad der er nødvendigt for at kvalificere denne afgørelses adressaters ansvar (jf. i denne retning dom af 18.3.2021, Pometon mod Kommissionen, C-440/19 P, EU:C:2021:214, præmis 77 og den deri nævnte retspraksis).

- 226 Det fremgår i denne forbindelse af 3., 36., 37. og 40. betragtning til samt fodnote 4 i forligsafgørelsen, at beskrivelsen af begivenhederne i denne afgørelse begrænsede angivelsen af de parter, der ikke havde indgået forlig, til, hvad der var strengt nødvendigt for at sikre en god forståelse af sagens faktiske omstændigheder.
- 227 I den retlige vurdering blev der heller ikke foretaget nogen individuel henvisning til de parter, der ikke havde indgået forlig, individuelt eller samlet. Henset til de redaktionelle forholdsregler, som Kommissionen havde truffet, blev der endvidere ikke i forligsafgørelsen draget nogen konklusion for så vidt angår disse parter.
- 228 Som Kommissionen fremhævede i 533. betragtning til den omtvistede afgørelse, kunne de få henvisninger i forligsafgørelsen til deltagelse af andre intervenienter end forligsparterne i denne sammenhæng ikke føre til nogen som helst konklusion vedrørende de parter, der ikke havde indgået forlig.
- 229 Under disse omstændigheder må det fastslås, at disse henvisninger var strengt nødvendige for forståelsen og fastlæggelsen af de faktiske omstændigheder, således at de var forenelige med uskyldsformodningen.
- 230 En sådan konstatering drages ikke i tvivl af HSBC-selskabernes argumenter om, at Kommissionen i fodnote 4 i forligsafgørelsen definerede udtrykket »parter« som »alle de virksomheder, der er omfattet af proceduren«, og at Kommissionen bl.a. i 36. betragtning til denne afgørelse henviste til bilaterale kontakter mellem Barclays og disse selskaber i beskrivelsen af de omhandlede praksisser.
- 231 Der er nemlig få henvisninger til de parter, der ikke havde indgået forlig, herunder til HSBC-selskaberne, og i modsætning til, hvad disse selskaber har antydnet, fremgår disse henvisninger ikke af forligsafgørelsens afsnit 5, der har overskriften »Retlig vurdering«. Som det fremgår af de betragtninger, der bl.a. er anført i den foreliggende doms præmis 226, er disse henvisninger desuden kun beskrivende og indebærer ikke nogen udtrykkelig eller stiltiende vurdering af disse selskabers retsstilling. I forbindelse med en hybridprocedure, der har ført til den successive vedtagelse af to afgørelser, forekommer de nævnte henvisninger at være objektivt nødvendige for at fastslå forligsparternes ansvar.
- 232 Følgelig skal HSBC-selskabernes argumenter om, at forligsafgørelsen indeholder oplysninger, der førte til en tilsidesættelse af uskyldsformodningen, forkastes.
- 233 Argumenterne om, at denne afgørelse har indebåret en tilsidesættelse af disse selskabers ret til forsvar, må ligeledes forkastes, eftersom det er ubestridt, at Kommissionen tilsendte dem en klagepunktsmeddelelse, at de fik adgang til sagsakterne, og at de har været i stand til at tilkendegive deres synspunkter forud for vedtagelsen af den anfægtede afgørelse.

– *Tilsidesættelsen af retten til god forvaltning*

- 234 For det første har HSBC-selskaberne gjort gældende, at de offentlige erklæringer, som den daværende kommissær med ansvar for konkurrencepolitikken fremkom med i løbet af 2012 og 2014, førte til, at Kommissionen tilsidesatte retten til god forvaltning.
- 235 Det skal i denne henseende bemærkes, at Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer skal overholde de grundlæggende rettigheder, som er sikret ved EU-retten, herunder retten til god forvaltning, som er fastsat i chartrets artikel 41. Chartrets artikel 41, stk. 1, bestemmer bl.a., at enhver har ret til at få sin sag behandlet uvildigt af Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer.
- 236 Kravet om uvildighed har til formål at sikre den ligebehandling, der ligger til grund for Unionen. Dette krav har bl.a. til formål at undgå situationer, hvor der eventuelt måtte opstå en interessekonflikt for de tjenestemænd og øvrige ansatte, der handler på vegne af disse institutioner, organer, kontorer og agenturer. Henset til den grundlæggende vigtighed af at sikre uafhængighed og integritet for så vidt angår både den interne funktion og den ydre opfattelse af Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer omfatter kravet om upartiskhed alle de omstændigheder, som en tjenestemand eller øvrig ansat, der skal tage stilling til et anliggende, med rimelighed må forstå i tredjemands øjne kan fremstå således, at der fremkaldes tvivl med hensyn til den pågældendes uafhængighed på området (dom af 27.3.2019, August Wolff og Remedia mod Kommissionen, C-680/16 P, EU:C:2019:257, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).
- 237 Som anført i den foreliggende doms præmis 77 påhviler det Unionens institutioner, organer, kontorer og agenturer at overholde kravet om upartiskhed i dets to bestanddele, nemlig dels den subjektive upartiskhed, hvorefter ingen af den omhandlede institutions medlemmer med ansvar for sagen må give udtryk for partiskhed eller en personlig forudfattet mening, dels den objektive upartiskhed, hvorefter denne institution skal sikre en tilstrækkelig garanti for at udelukke enhver rimelig tvivl om en eventuel forudfattet mening.
- 238 For så vidt som HSBC-selskaberne har anfægtet de offentlige erklæringer fra den daværende kommissær med ansvar for konkurrencepolitikken, må det fastslås, at deres klagepunkt i det væsentlige vedrører den første bestanddel af princippet om upartiskhed.
- 239 Der skal i denne forbindelse sondres mellem de erklæringer, der blev afgivet i løbet af 2012, og som fremkom inden vedtagelsen af forligsafgørelsen, og dem, der blev afgivet i løbet af 2014, og som fremkom efter vedtagelsen af forligsafgørelsen.
- 240 Hvad for det første angår de erklæringer, der blev afgivet i løbet af 2012, må det konstateres, at disse erklæringer forblev generelle, således at de ikke kan anses for at være udtryk for en partiskhed eller en forudfattet mening om skyldsspørgsmålet i forhold til HSBC-selskaberne hos den daværende kommissær med ansvar for konkurrencepolitikken.
- 241 Hvad for det andet angår de erklæringer, der blev afgivet i løbet af 2014, har HSBC-selskaberne gjort gældende, at den daværende kommissær med ansvar for konkurrencepolitikken offentligt fremsatte udtalelser, der antydede, at han allerede var nået frem til en konklusion inden undersøgelsens afslutning.

- 242 Visse af disse erklæringer vidner ganske vist om en sprogbrug, der ikke svarer til den påpasselighed, som kunne forventes af kommissæren med ansvar for konkurrencepolitikken i forbindelse med en verserende sag. Disse erklæringer kan imidlertid ikke rejse tvivl om den upartiskhed, hvormed Kommissionen gennemførte sin undersøgelse af den omhandlede overtrædelse. De nævnte erklæringer medfører derfor ikke i sig selv, at den omtvistede afgørelse, der blev vedtaget af kommissærkollegiet, er ulovlig.
- 243 Det fremgår således af disse erklæringer, at den daværende kommissær med ansvar for konkurrencepolitikken begrænsede sig til at oplyse offentligheden om en igangværende undersøgelse ved at anføre, at denne sag pågik efter vedtagelsen af forligsafgørelsen. I denne sammenhæng blev der ikke med de nævnte erklæringer videregivet nogen oplysninger, som ikke fremgik af denne afgørelse. Den omstændighed, at disse erklæringer viste, at Kommissionen forberedte en klagepunktsmeddelelse i forhold til de parter, der ikke havde indgået forlig, giver, henset til dette dokumentets midlertidige karakter, ikke grundlag for at konkludere, at Kommissionen var nået til en konklusion om deres ansvar inden undersøgelsens afslutning. Denne omstændighed kan heller ikke antyde en partiskhed eller en forudfattet mening om skyldsspørgsmålet i forhold til HSBC-selskaberne hos denne kommissær.
- 244 Endelig kan der ikke gives medhold i HSBC-selskaberne argument om, at Den Europæiske Ombudsmand har konstateret et tilfælde af fejl og forsømmelser hos den daværende kommissær med ansvar for konkurrencepolitikken som følge af de offentlige erklæringer, der er nævnt i den foreliggende doms præmis 234.
- 245 Der skal således henvises til, at Ombudsmandens konklusioner om, at der foreligger et »tilfælde af fejl og forsømmelser«, ikke er bindende for Unionens retsinstanser og kun kan udgøre et indicium for, at den omhandlede institution har tilsidesat princippet om god forvaltningssskik. Proceduren for Ombudsmanden, som ikke har kompetence til at træffe bindende afgørelser, er således et udenretligt alternativ for unionsborgerne til søgsmålsmuligheden for Unionens retsinstanser, hvilket alternativ opfylder specifikke kriterier og ikke nødvendigvis har samme formål som en domstolsprøvelse (jf. i denne retning dom af 25.10.2007, Komninou m.fl. mod Kommissionen, C-167/06 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2007:633, præmis 44).
- 246 Henset til de begrundelser, der er anført i den foreliggende doms præmis 240-243, kan Ombudsmandens konklusioner vedrørende de offentlige erklæringer, der er omtalt i den foreliggende doms præmis 234, imidlertid ikke i sig selv eller bedømt sammen med de øvrige oplysninger i sagsakterne godtgøre, at der er sket en tilsidesættelse af retten til god forvaltning.
- 247 På baggrund af ovenstående betragtninger skal HSBC-selskabernes argumenter om en tilsidesættelse af retten til god forvaltning, og som følge heraf det femte anbringende, forkastes.

Konklusion vedrørende søgsmålet for Retten

- 248 Kommissionen frifindes i HSBC-selskabernes søgsmål, for så vidt som der heri er nedlagt påstand om annullation af den omtvistede afgørelses artikel 1 og subsidiært af denne afgørelses artikel 1, litra b).

Sagsomkostninger

- 249 I henhold til procesreglementets artikel 184, stk. 2, træffer Domstolen afgørelse om sagsomkostningerne, såfremt appellen tages til følge, og Domstolen selv endeligt afgør sagen.
- 250 Ifølge procesreglementets artikel 138, stk. 1, som i medfør af dets artikel 184, stk. 1, ligeledes finder anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagsomkostningerne, hvis der er nedlagt påstand herom. Procesreglementets artikel 138, stk. 3, præciserer, at hvis hver af parterne henholdsvis taber eller vinder på et eller flere punkter, bærer hver part sine egne omkostninger.
- 251 I det foreliggende tilfælde har HSBC-selskaberne nedlagt påstand om, at Kommissionen tilpligtes at betale sagsomkostningerne i forbindelse med sagen i første instans og appelsagen, og denne institution har tabt appelsagen og delvist sagen i første instans. HSBC-selskaberne har delvist tabt sagen i første instans.
- 252 Under disse omstændigheder bør det pålægges Kommissionen at betale omkostningerne i forbindelse med appelsagen. Hvad angår omkostningerne i forbindelse med sagen for Retten bærer hver part sine egne omkostninger.
- 253 I henhold til procesreglementets artikel 140, stk. 3, sammenholdt med artikel 184, stk. 1, kan Domstolen i øvrigt træffe afgørelse om, at en intervenient skal bære sine egne omkostninger.
- 254 Crédit agricole-selskaberne og JP Morgan Chase-selskaberne bærer i deres egenskab af intervenienter i appelsagen hver deres egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Tredje Afdeling):

- 1) **Den Europæiske Unions Rets dom af 24. september 2019, HSBC Holdings m.fl. mod Kommissionen (T-105/17, EU:T:2019:675), ophæves, for så vidt som Kommissionen i denne doms konklusions punkt 2 blev frifundet i det søgsmål, der blev anlagt i sag T-105/17 af HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc og HSBC France, nu HSBC Continental Europe, med påstand om annulation af artikel 1 i Kommissionens afgørelse C(2016) 8530 final af 7. december 2016 om en procedure i henhold til artikel 101 TEUF og artikel 53 i EØS-aftalen (sag AT.39914 – Rentederivater i euro), og subsidiært af denne afgørelses artikel 1, litra b).**
- 2) **Europa-Kommissionen frifindes i det søgsmål, der blev anlagt i sag T-105/17 af HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc og HSBC France, nu HSBC Continental Europe, med påstand om annulation af artikel 1 i afgørelse C(2016) 8530 final og subsidiært af denne afgørelses artikel 1, litra b).**
- 3) **Kommissionen bærer sine egne omkostninger og betaler de omkostninger, der er afholdt af HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc og HSBC Continental Europe, tidligere HSBC France, i forbindelse med appelsagen, og bærer sine egne omkostninger i forbindelse med sagen i første instans.**
- 4) **HSBC Holdings plc, HSBC Bank plc og HSBC Continental Europe, tidligere HSBC France, bærer hver deres egne omkostninger i forbindelse med sagen i første instans.**

- 5) Crédit agricole SA og Crédit agricole Corporate and Investment Bank bærer hver deres egne omkostninger i forbindelse med appelsagen.**
- 6) JP Morgan Chase & Co. og JP Morgan Chase Bank, National Association, bærer hver deres egne omkostninger i forbindelse med appelsagen.**

Underskrifter